

laiškas lietuviams

KOVAS | MARCH 1974 3

ŽMOGAUS IR KRIKŠČIONIO DIDYBĖ	75	Alfonsas Grauslys
TEGUL VISI BUS VIENA!	77	Kun. Povilas Dilys
KAS PADEDA IR KAS KENKIA LIETUVYBEI IŠEIVIJOJE	79	Aušra Gylytė-Karkienė
JĖZUITAI NEPRIKLAUSOMOJE LIETUVOJE (XIV)	86	Br. Krištanavičius, S.J.
JIS GRIŽO NAMO	91	Marija Teresė Rowan
LIETUVIŲ BENDRINĖS RAŠOMOSIOS KALBOS KŪRIMASIS	94	W. R. Schmalstieg
AUSTRALIJOS LIETUVIUKO DIENORAŠTIS	96	titas alga
MEILI ŽMONA	98	Med. dr. T. I. Rubin
FOTOGRAFIJOS PARODOS IR KONKURSO ĮVERTINIMAS	100	A. G. Žąsinas
KALBA	103	Juozas Vaišnys, S.J.
TĖVYNĖJE	105	Danutė Bindokienė
“LAIŠKŲ LIETUVIAMS” KONKURSAS	106	Redakcija
FILMAI	107	Juozas Prunskis

Šio numerio pirmame puslapyje esąs šv. Kazimiero paveikslas yra iš Vilniaus katedros.

LAIŠKAI LIETUVIAMS (Letters to Lithuanians). Published monthly except July and August, when bi-monthly, by the Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., 2345 West 56th Street, Chicago, Illinois 60636. Yearly subscription \$5.00, single copy 50 cents. Second class postage paid at Thompson, Connecticut 06277.

Religinės
ir tautinės
kultūros
žurnalas

Laiškai lietuviams

1974 / KOVAS - MARCH / VOLUME XXV, NO. 3

Šv. Kazimieras

Teresė Pautieniūtė-Bogutienė

Natūrmortas

ŽMOGAUS IR KRIKŠČIONIO DIDYBĖ

ALFONSAS GRAUSLYS

Kur nėra Dievo, nėra nė žmogaus.

N. Berdyaev

Nepagarba Dievui labiausiai pažeidžia žmogaus vertybę.

G. Courtois

Kun. Alfonsas Grauslys yra paruošęs spaudai knygą, vardu "Didžioje šviesoje". Ji šiais metais bus išleista "Krikščionis gyvenime" knygų serijoje. "Laiškų Lietuviams" skaitytojus norime supažindinti su ta knyga, spausdindami pirmąjį jos skyrių "Žmogaus ir krikščionio didybė", susidedanti iš trijų dalių: 1. Suniekintas žmogus, 2. Žmogaus vertybė, 3. Krikščionio vertybė. Šiame numeryje bus tik pirmoji dalis.

Redakcija

1. SUNIEKINTAS ŽMOGUS

Dievo sąmonei temstant sieloje, vis labiau temsta ir žmogaus vertybės supratimas. Nuvertinus Dievą, liko nuvertintas ir žmogus. Šio nuvertinimo vaisiai: milijonai beteisių vergų koncentracijos stovyklose už geležinės uždangos ir pasibaisėtina didėja nusikaltimai prieš žmogaus gyvybę šiapus uždangos.

Tą Dievo sąmonės temdinimą jau nuo vaikystės ten ugdo priešreliginė, o čia bereliginė viešoji mokykla, kuri vėliau ne viename Vakarų pasaulio universitete virsta priešreliginio nusiteikimo židiniu. Tad ne nuostabu, kad ne taip jau maža jaunimo dalis ten, o ypač čia, neturėdama gilesnio išauklėjimo (nes be religijos, anot plačiai žinomo šveicarų pedagogo W. Foersterio, sėkmingo auklėjimo nėra), nejausdama atsakomybės, neieškodama aukštesnio gyvenimo įprasminimo, turimą savo laisvę paverčia kenksmingu savo aplinkai ir visuomenei sauvaliavimu. Toksai jaunimas, linkdamas į visokias tą visuomenę ardančias idėjas, ne kartą talkindamas pasaulio dalį pavergusiai diktatūrai bei terorui, vieninte-

lio gyvenimo "įprasminimo" teieško doroviniame palaidume.

Žmogaus vertybė šiandien yra sunaikinta, kai šių laikų priešreliginėse totalitarinėse valstybėse, vietoje temdomo Dievo, liko iškeltas kolektyvas; jam paskiras žmogus, policinėm priemonėm verčiamas, privalo besąlyginai nusilenkti. "Kolektyvas, pagal Marksą, atstovauja prarastam Dievui... kolektyve. .. matome visas žmogaus teises sunaikintas", nes "kolektyvas, kiekybinė dauguma, visada istorijoje išnaudojo ir prievartavo, spaudė ir persekiojo kokybinę mažumą. . ."¹ Reikėtų dar pridėti, kad šiandieninėse diktatūrinėse valstybėse kolektyvas sudaro tik menką mažumą, kuri įsakinėja daugumai. Šitokiame kolektyve sutrypta žmogaus asmenybė jau negali pasireikšti skirtingais įsitikinimais, negali tvarkytis, vadovaudamasi sava sąžine. Žmogus virsta mažu rateliu didžioje kolektyvo mašinoje, pasidaro miniažmogiu – tokiu pat kaip visi. Taip pamažu žmogus nužmoginamas, o su tokiu žmogum, pagal jų logiką, tegalima nežmoniškai elgtis.

Žmogaus vertybė suniekinama, kai beteisiškumu ir teroru įgąsdintą, yra nuolatinės baimės stovyje. Tą baimę palaiko labai gausūs šnipai ir visa santvarka, kur beveik kiekvienas turi pranešinėti apie kitą, kur šeimos nariai ar šiaip draugai bijo vienas kito. Taip pat baimę ugdo žmonių iš po nakties dingimai, naktiniai suėmimai, slapti ar pusiau slapti nuteisimai, tardymų metu kankinimais išgaunami neįvykdytų darbų prisipažinimai ir t.t. Kas yra tos visos gąsdinimo priemonės, jei ne, švelniai

tariant, pliauškinimas botagu prieš tą, kurs yra pasaulio tvarinijos viršūnė!

Žmogaus vertybė suniekinama ir demokratiniuose kraštuose, kai, klaidingu humanizmu vadovaujantis, aiškūs ir sunkūs nusikaltimai per lengvai pateisinami. Tie nusikaltimai pateisinami, kildinant juos iš neaiškių paveldėjimų bei neracionalių veiksmų, tad dėl tariamos atsakingumo stokos. Įstatymai ir teisinė praktika yra virtusi beveik kaltinamųjų globėja, labiau palaikydama juos, o ne nuskriaustuosius. To klaidingo humanizmo dėka (žinoma, jei užnugarėje nėra kokių nors kitų visuomenei neaiškių veiksmų), sunkūs nusikaltimai baudžiami lengvomis bausmėmis ir nusikaltimų sunkumas pradeda blukti visuomenės sąmonėje, provokuodamas naujus nusikaltimus. Šitaip elgiantis, ugdoma žmogų žeminanti sąvoka: žmogus esąs mažai atsakinga ar visai neatsakinga būtybė, jis nesąs savęs valdovas. O žemas apie žmogų galvojimas ir nereikalavimas iš jo doroviškai pasitempti, jį morališkai smukdo. Prieš šitokią žmogaus vertybės suniekinimą visa savo literatūrine kūryba protestavo F. Dostojevskis. Anot jo, nusikaltėlis turi pažinti savo nusikaltimo sunkumą ir blogį, turi bausme ir kančia padarytą blogybę atsverti ir tuo būdu per bausmės kančią dvasiškai prisikelti bei dvasiškai praturtėti.

Žmogaus sieloje Dievą temdyti ir žmogų suniekti jau per eilę metų planingai skatina iš paslaptinių šaltinių kilusi ir visame Vakarų pasaulyje sklindanti pornografija. Toji pornografija seksualiniais ir seksuališkai kriminaliniais filmais ir visokiais priešgamtiniais rodomais veiksmais tvirkina jaunimą. Savo vadinamaisiais "suaugusiems skiriamais knygynais", o taip pat ir šiaip eiliniuose knygynėliuose gaunama "geltonąją spaudą" demoralizavimas dar labiau visus pasiekia.

Pornografija ugdo pačią didžiausią diskriminaciją, nes diskriminuoja moterį (o juk moterys sudaro pusę žmonijos), kurstydama prievartos bei žiaurumo jausmus jos atžvilgiu. Pornografija žemina moterį, "pamiršdama" ją kaip moterį, o vaizduodama

ją tik kaip smaguriavimo įrankį. Žmogus žmogui niekada negali būti tik priemonė, nes žmogus nėra daiktas. Net ir moterystėje seksualumas tėra žmoniškas ir krikščioniškas, kai partneriai, nebūdami vien priemonė vienas kitam, fizinį artimumą sudvasina abipusiu sutikimu bei erotine ar artimo meile ar bent tos ar kitos meilės ugdymu. Pornografija žemina žmogaus vertybę, vaizduodama jį bedvasiu gyvuliu, neįstengiančiu savęs suvaldyti. Ji vaizduoja gašlumą pagrindiniu žmogaus jausmu, kurį jis turi tenkinti bet kuria kaina. Pornografija ugdo nesocialiausią vyro tipą, nes ugdo egoistiškiausią priešvisuomeninę aistrą. Pornografijos išugdyti vyrai virsta beširdžiais, šurkščiais ir šeimai sukurti netinkančiais egoistais. Pornografija yra visokių nusikaltimų priežastis. Tai rodo paskutinės statistikos: pornografijai bei narkotikams plintant, prievartos veiksmų bei moterų žudymų skaičius pasibaisėtinais auga.

Pornografijos skleidėjai puikiai žino, kad nieku nevaržomas ištvirkimas, tasai dvasinis žmogaus pūdyimas, yra visų kilnių idealų kapas. Juk ir Šv. Rašto išmintis tvirtina, kad "juslinis žmogus nepriima to, kas ateina iš Dievo dvasios. Jis tai laiko kvailyste ir nepajėgia suprasti..." (1 Kor. 2, 14). O to supūdyimo ir Vakarų pasaulio nudvasinimo priešai nori, nes tai būtų tikriausias ženklas, kad artėja pasaulio žlugimas.

Kalbant apie įvairią žmogaus suniekinimą, reikia nepamiršti ir alkoholio bei narkotikų. Žmogus susiniekinama, nes, juos vartodamas, aptemdo savo protą – tą žmogaus didybės pagrindą. Visiškai pasigėręs ar narkotikais apsvaigęs, tų nuodų veikimo laikotarpiu, yra jau mažiau žmogus.

Didesnis ar mažesnis susiniekinimas ateina ir kiekvienoje nedorybėje pasireiškiančiu nesusivaldymu, kai mūsų aukštesnysis "aš" sutrypiamas proto neapvaldomos aistros. Tik įsivaizduokime piktumu, neapykanta ar kerštu įtužusį žmogų. Ar tų priepuolių siautėjimu jis nepasireiškia kaip beprotis?

Čia reikia iškelti patį didžiausią žmogaus pažeminimą, kylantį iš neteisingos so-

cialinės santvarkos, kai daugelyje kraštų (pvz. Pietų Amerikoje) didžioji žemės ir kitų turtų dalis yra patekusi į nedaugelio savininkų rankas, o didžiausioji tautos dalis medžiagiškai, o dėl to ir dvasiškai, skursta. Medžiaginis skurdas, nepakankamas maitinimasis, ankšti, nehigieniški butai ne tik atima norą ir galimybę rūpintis dvasiniais dalykais, bet ir doroviniu atžvilgiu žmogų demoralizuoja ir nureligina.

Skurdas, nežmoniškos gyvenimo sąlygos, nudorovėjimas ir nureligėjimas labiausiai žmogų suniekina. Tad reformų ir teisingesnio turtų paskirstymo siekiantis socialinis veikimas įeina į religinio veikimo programą ir yra kova už žmogaus vertybę bei išaukštinimą. Visos žmogų žeminančios ne-teisybės kyla iš to, kad tiek komunizmas, tiek ir kapitalizmas savo esme yra bedieviški, dėl to, nesiskaitydami su Dievu, nesiskaito nė su žmogumi.

Visi tokie reiškiniai, pasikėsinimai prieš žmogaus vertybę ir jos suniekinimas patvirtina šių žodžių teisingumą: "Dievo neigėjai panardina žmonių giminės kilnumą ir vertę purve". Taip yra todėl, kad Dievas yra tas auksas, kuris pagrindžia, tartum pinigą, žmogaus vertybę. Tam auksui išsekus, juo pagrįstas pinigas pasidaro bevertis. Čia dar verta prisiminti išpėjimą, kad "naujojiškasis nekrikščionis iš tikrųjų dar nėra pažinęs, ką reiškia nebūti krikščioniu".²

Niekas nėra taip stipriai mūsų laikais dėstęs ateizmo ir žmogaus niekinimo giminingumo, kaip rusų filosofas Nikolaj Berdyaev. Jo posakis "Ten, kur nėra Dievo, nėra nė žmogaus", virtęs gyvenimo patirtimi ir beveik aksioma, įvairiom atmainom vis naujai skelbiamas jo parašytuose veikaluose. "Žmogaus padėtis be Dievo ar prieš Dievą bei paneigimas jame Dievo paveiklo ir panašumo visada veda prie paties žmogaus paneigimo ir nupuolimo... Žmogus be Dievo nustojo būti žmogumi. Žmogus, praradęs Dievą, pakliuvo priklausomybėn to prado, kurs neturi aiškaus veido ir žmogiškumo".³ "Kiekvienas žmogus ir jo gyvenimas tik tada turi besąlyginę reikšmę ir neleidžia su juo kaip su priemone

kuriems nors tikslams ar reikalams elgtis, jei jis yra nemirtinga būtybė. Žmogaus nemarumo neigimas yra lygus jo paties neigimui. .. Jei nėra Dievo, tai nėra nė aukštesnės žmogaus prigimties, tada pasilieka vien tik visuomeninis skruzdėlynas, pagrįstas prievarta... Žmogus tik tada yra žmogus, kai jis yra Dievo paveikslas ir panašumas. .. Dievo nužudymas yra žmogaus nužudymas. Ant dviejų didžiųjų idėjų kapo – Dievo ir žmogaus – iškyla paveikslas pabaisos, žudančios Dievą ir žmogų, paveikslas ateinančio žmogdievio, antžmogio, antikristo".⁴

Ne vien Berdyaevas, bet ir kiti krikščionys, tą patį klausimą svarstydami ir to žmogaus suniekinimo pagrindų ieškodami, yra priėję išvados, kad "tasai noras pažeminti žmogų kyla iš gilios neapykantos Dievui. Ši neapykanta yra aiškiaregė: ji jaučia pasibiaurėjimą žmogumi, nes jis yra Dievo paveikslas".⁵

1. N. Berdyaev, *Nowe Sredniowiecze*.
2. Fr. Nietzsche.
3. N. Berdyaev, *ten pat*.
4. N. Berdyaev, *Mirosozercanije Dostojevskavo*.
5. E. Hello, *L'homme*.

TEGUL VISI BUS VIENA!

KUN. POVILAS DILYS

(Pamokslas, pasakytas Tėvų Jėzuitų koplyčioje, Čikagoje, Krikščionių suartėjimo savaitės proga, 1974 m. sausio mėn. 20 d.)

Mūsų Viešpats Jėzus Kristus meldžiasi: "Tegul visi bus viena! Kaip tu. Tėve, manyje ir aš tavyje, tegul ir jie bus viena mumyse, kad pasaulis įtikėtų, jog tu esi mane siuntęs" (Jono 17, 21).

Kiekvienais metais Krikščionių suartėjimo savaitė kreipiasi į mus, kurie visi esame pakrikštyti Jėzaus Kristaus vardu, peržiūrėti savo nusistatymą ekumenizmo atžvilgiu.

Per paskutiniuosius metus neabejotinai girdėjome apie to sąjūdžio veikimą. Bandė-

me jį šaltai įvertinti, o šiandien yra diena klausti save: "Ką mes padarėme lietuviško ekumenizmo bare? Ar ta kilni idėja randa pas mus pasekėjų, ar greičiau trūksta geros valios lietuvių krikščionių, trūksta susidomėjimo, trūksta jėgų tą darbą tęsti?"

O pasaulyje nemažai įvyko. Prieš porą metų paskelbtas bendras Reformacijos bažnyčių susitarimas Europoje stiprėja; kalbama apie susiliejamą. Bendros katalikų ir evangelikų teologinės komisijos veikia. Jos paskelbė istorinius pareiškimus Šventos Komunijos ir mišrių šeimų klausimu. Bendras katalikų ir evangelikų vadovas religijos mokytojams, apimantis apie 1000 puslapių, buvo išleistas. Katalikų ir anglikonų susitarimas kunigystės klausimu pasiektas. Ekumeninė spauda ruošia dirvą bendram visų krikščionių bažnyčių sinodui, kuris numatytas šio amžiaus pabaigoje.

Suprantame, kad šitie reiškiniai nėra bažnyčių oficialūs pareiškimai, bet kelias tokiam žygiui yra jau atviras. Be to, Pasaulio Bažnyčių Taryba praeitais metais rugpiučio mėn. atšventė savo dvidešimt penkerių metų sukaktį. Prisimenu, kaip tada, 1948 m., kuriant Pasaulio Bažnyčių Tarybą Amsterdame, mes buvome netikri, ar pasiseks tarp bažnyčių sukelti susidomėjimą, kad esame viena šeima, kad reikia užmiršti senus ginčus ir veikti vieningai.

Šiandien, be abejo, galima tvirtinti, kad iki šiol, dvidešimtojo amžiaus Dievo Karalystės istorijoje du įvykiai buvo svarbiausi: Pasaulio Bažnyčių Tarybos suorganizavimas 1948 m. ir Romos Katalikų Bažnyčios ekumeniniai pareiškimai Antrojo Vatikano susirinkimo metu. Dabar jau aišku – visa krikščionija nori kartu išpažinti, kad Jėzus Kristus yra Viešpats. Mes, tos krikščionijos dalelė, šiandien šiuose Dievo namuose iškilmingai kartojame: "Jėzus Kristus yra mūsų visų Viešpats". Tikėjimo tiesa, kad faktinai egzistuoja tik viena apaštališka visuotinė Bažnyčia, ir kad Jėzus Kristus yra jos Viešpats, duoda mums viltį toliau bendromis jėgomis kovoti už teisingumą pasaulyje. Tad mūsų dvasinę vienybę Kristuje galime išreikšti apaštalo Povilo žodžiais:

"Vienas Viešpats, vienas tikėjimas, vienas krikštas, vienas Dievas ir visų Tėvas, kuris virš visų, per visus ir visuose" (Efez. 4, 1-6).

Per ekumeninį sąjūdį mes žinome, kad turime ne tik bendrą tautinį uždavinį, bet ir bendrą religinę atsakomybę. Pats Viešpats Jėzus Kristus to nori. Jis meldžiasi: "Tegul visi bus viena". Taigi, mūsų šiemetinis šūkis – "Jėzus Kristus yra Viešpats"

– įpareigoja mus tapti ekumeninio sąjūdžio aktyvistais. Čia visiškai negalvojame skelbti iliuzijų arba nesveiko sinkretizmo. Suprantame, kad kaip katalikai, taip ir evangelikai turi daug svarbių dalykų savo bažnyčiose, per ištisus metus esame pripratę juos tvarkyti, mylime juos mūsų lokaline meile, remdamiesi istorija, psichologija ir tradicija. Ekumeninis sąjūdis nenori užmiršti skirtingos organizacinės struktūros tarp mūsų, skirtingo ritualo, ir kas dar svarbiausia – skirtingo bažnytinių dogmų aiškinimo. Bet jūs ir mes norime Kristaus.

Broliai ir seserys Kristuje! Jame esame dvasiškai sujungti, ir jeigu esame geros valios žmonės, galime kartu vieningai liudyti. O kiek tų bendrų palaimintų liudijimų paskutiniame dešimtmetyje pergyveno krikščionija! Argi bendroji Romos vyskupo, popiežiaus Povilo VI-jo, ir Pasaulio Bažnyčios Tarybos prezidiumo malda Ženevoje nebuvo ne tik dvasinės vienybės liudijimas, bet ir paskatinimas mums visiems taip pat rodyti savo bendrą prisirišimą prie Kristaus? Jėzaus malda apie vienybę, apaštalo Povilo pareiškimai apie Kristų, kaip mūsų Viešpatį, buvo krikščionims jau seniai žinomi. Nežiūrint to, jų pakartojimas mūsų laikais pradėjo naują laikotarpį Kristaus Bažnyčioje. Santykiai tarp paskirų denominacijų jau kiti. Šiandien galima jau sudaryti naują bažnytinių darbų planą, mūsų religinis horizontas yra platesnis, o svarbiausias dalykas – prasidėjo laimingas mūsų širdžių pakeitimas. Mes pradėjome atidengti mūsų širdžių duris ir tiems mūsų tautų broliams ir seserims, kurie iki šiol religiškai buvo mums svetimi, nesuprantami ir net priešai. Mes per paskutiniuosius dešimt metų išmokome visiems laikams už-

KAS PADEDA IR KAS KENKIA LIETUVYBEI IŠEIVIJOJE

(*"Laiškų Lietuviams" konkurse I premiją laimėjęs rašinys*)

AUŠRA GYLYTĖ-KARKIENĖ

Tik išlipusi iš mašinos, girdžiu balsą:

– Ką tas ženkliukas reiškia? – Tai mano chemijos kurso draugas rodo pirštu į mano lietuvišką ženkliuką, įklijuotą mašinos lange.

– Tai čia toks mūsų lietuviškas ženkliukas, – atsakau. – Jei automobilis sugrius kur nors greitkely, tai kitas lietuvis, pastebėjęs tą ženkliuką, sustos ir tuojau ateis padėti.

Tai atsakau jam, bet ir pati galvodama, argi iš tiesų kiekvienas lietuvis sustotų ir padėtų.

– Eik sau, – nusijuokia mano kolega.

– Ar rimtai? Tas mažiukas vyras su kardu gali kitus tik atbaidyti...

– Visai ne, – atsakau rimtai. – Čia mūsų valstybės ženklas, taip kaip, pavyzdžiui, amerikiečių erelis.

Tuo metu, kai universiteto kavinėje dairausi lietuvių stalo, kur draugai per pertraukas kalbasi, geria kavą, lošia kortomis arba skaito knygą, mano amerikietis kolega, pildamas šokančią kavą į popierinį puoduką, vėl klausia:

miršti daryti vieni kitiems priekaištus, ieškoti kitų klaidų, keliant tuo būdu neapykantą. Priešingai, mes norime šiandien vieni kitiems ištiesti rankas, jas su meile paspausti ir kartu tobulinti savo širdį.

Liūdnu ir vis tragiškesnių iš okupuotos tėvynės žinių akivaizdoje argi nepribrendo laikas kartu apeliuoti į pasaulio sąžinę ir reikalauti religinių sąlygų Lietuvoje pakeitimo?

Matome, kaip daug jau padaryta ekumeniniame fronte, o kiek daug uždavinių mūsų dar laukia. Dėkokime Viešpačiui už Jo stebuklingus darbus mūsų laikais, dėkokime už tarp mūsų augančią dvasinę vienybę Kristuje. Prašykime palaimos ateičiai.

– Jūs, tur būt, labai "close community", kad pažįstamas ar nepažįstamas, o tik pamatęs tą ženkliuką, jau tuojau sustoja ir gelbsti.

– O taip, mes tikrai esame "close community", ir dėl to aš esu labai laiminga, – linksmi atsakau.

Mudu abu einame prie stalo, kur Dalia, užsigulusi ant knygos, kala prancūzų kalbos uždavinius. Man irgi reiktų pasiskaityti savo užrašus, bet tasai draugas neatstoja nuo manęs su savo klausimais.

– Jei žmogus baltas, kaip ir tu, tai koks čia skirtumas: lietuvis ar nelietuvis?

Prisipažinsiu, kad tokia tema diskutuoti man nėra lengva. Bet tai jau ne pirmas kartas, kai panašiais klausimais teko kalbėti su kitais studentais ar vyresniais nelietuviais.

– Žinoma, yra skirtumas. Tau, tur būt, irgi yra skirtumas Amerika ar kuris kitas kraštas. Už Ameriką, tur būt, eitum kariauti, o už kitą kraštą ar eitum? – Pasakiau tik dėl to, kad reikėjo ką nors pasakyti kuo skubiau, nes tuoj prasidės paskaitos.

– Ne, "tur būt, eičiau", bet jau kariau už Ameriką. O už kokį gi kitą kraštą? Tegu jie sau mušasi.

– Tai va, ne tik aš, bet ir tu matai skirtumą. Tą skirtumą mato ir kiti. Pažiūrėk ten, prie ano stalo, vien tik ukrainiečiai studentai, o prie to kampinio ar ne visi lotynų kilmės pietų amerikiečiai? Jie angliškai kalbasi, o vis tiek grupuojasi. Jie ir save atpažįsta, ir Amerikai nekenkia, ir taip yra visur, visame pasaulyje. Reiškia, kad yra labai natūralus jausmas laikytis savos tautybės. Kam mes turėtume laužyti savo prigimtį?

– O vieną kartą vis tiek reikės tą prigimtį sulaužyti, – sako mano kolega, maišydamas cukrų su kava mediniu pagaliuku.

– Daugelis vis taip laikėsi, o paskui asimiliavosi.

– Daugelis, bet ne visi, – karštai prieštarauju jam. – Ir mes būsime tie, kurie išliksime. Ar žinai tą žodį "lujan"?

– Tai lietuvių pajuokiantis žodis.

– Daugiau jau nebepajuokiantis. Mes patys save juo vadiname ir jokios gėdos nejaučiame, nes lietuvis jau nebe "lujan", o garbingas Amerikos pilietis; ir iš kovos lauko nesitraukia, kai reikia kariauti už Ameriką, ir kovoja ne blogiau už kitus, ir kultūrai savo didelę duoklę įneša. Ar atsimeni prezidentą Kennedį? Neilgai jis prezidentavo, o jau suspėjo aplankyti savo tėvų gimtinę Airijoje. Jeigu jis, būdamas prezidentas, nepamiršo savo tėvų krašto, tai nepamiršime ir mes savojo.

– Matau, kad labai karštai gini tą savo lietuviškumą. Tai ką jūs darote, kad lietuviams išliktumėte?

– Pirmiausia bandom gyventi bendrame geografiniame sektoriuje, arti vieni kitų. Mano tėvai tai suprato ir apsigyveno arti lietuviškos bažnyčios, kur taip pat yra lietuviškos mokyklos, lietuviškos organizacijos, Jaunimo Centras, lietuviškos krautuvės. .. toks lietuviškas centras. Organizujame choras, tautinių šokių grupes. Kas gali, rašo knygas – poeziją, prozą, turime savo muzikų, dailininkų, leidžiame laikraščius, žurnalus. Visa tai stiprina mūsų entuziazmą išlikti lietuviams. O entuziazmas ir sąmoningumas ir yra tautinės gyvybės pagrindas. Mažesnis pavojus tam vaikui nutolti nuo lietuviybės, kuris gyvena arčiau lietuviškos kolonijos, kuriam arčiau lietuviai draugai, giminės, lietuviškos mokyklos ir patalpos, kuriose vyksta lietuviški renginiai. Didesnė proga atitrūkti tam, kuris yra visai izoliuotas nuo lietuviško gyvenimo.

– O boy, tai jūs lyg atskira valstybė! – sušunka mano amerikietis draugas.

– Tai kas čia nuostaba? Ne mes vieni tai darome. Yra ir kitų tautybių, dar didesnių ir labiau susipratusių už mus, lietuvių, jos šimtmečiais taip tvarkosi.

– O vis dėlto aš manau, kad negerai taip skirstytis. Tai silpnina visą kraštą, – protestuoja mano draugas.

– O aš manau priešingai, kad tai yra

labai gerai! Amerikoje žmonės visada skirstėsi į etnines grupes, o ar Amerika silpna?

– sakau jam. – Etninių grupių visuomenėse mažiau nusikaltimų, daugiau kultūrinio užsidegimo. Laikas praleidžiamas savoje kultūrinėje veikloje. Kaip tai gali silpninti kraštą?

Kažkas tuo metu palietė mano petį. Tai iš kažkur atsiradęs Algis.

– Labas, – linksmai sako jis man lietuviškai. Norėjau jį supažindinti su savo amerikiečiu kolega, bet šis, linktelėjęs galva, pasitraukia atnešti dar kavos.

– Truputį klausiausi jūsų pasikalbėjimo, – taria Algis. – Nelengvą temą pradėjai.

– Ne aš pradėjau, o jis, – atsakiau.

– Tu labai narsiai gini lietuviškus reikalus, – nustebusiu balsu sako man Algis.

– Aš beveik viską girdėjau ir bijojau, kad tavęs tas tipelis nesuvarytų į ragą...

– Į ragą? Į kokį ragą?

– Taip smarkiai kovoji už lietuvių, o nežinai nei kaip į ragą suvaroma, nei ką aplamai reiškia suvaryti į ragą...

– Ne, Algi, nežinau, iš tikro nežinau, – atsakau jam, pasižiūrėdama į Dalią ir traukdama pečiaus.

– Tuoj sužinosi, kai aš tave į ragą suvarysiu, – nusijuokia Algis, atsisėdamas šalia manęs.

– Tu teisingai tvirtinai, kad entuziazmas ir lietuviškas sąmoningumas yra pagrindas išlikimui. Bet ar to entuziazmo mes turime, ar jo gauname, ar daug yra tokių susipratusių, sąmoningų, pavyzdžiui, kaip tu?

– Ne kaip aš, o kaip tu, sakyk. Tu ir kraštą apkeliavęs, ir mokslus išėjęs, ir politikuoti pajėgi.

– Daug politikuoju, taip, ir entuziazmui ieškau ugnies, bet kad dažnai aš nesuprantu kitų, o kiti manęs. Kur jie mato ugnį, man rodos vanduo. Štai spauda populiarina ir paskaitininkai dažnai akcentuoja, kad "mes visi žinome, kad mirsime, bet vis vien dirbame, kiek galime". Vadinasi, nors aišku, kad lietuvių neišlaikysime, bet vis vien reikia stengtis. Visa laimė, kad aš tokiam palyginimui netikiu. Jei tikėčiau, seniai bū-

Kastytis Izokaitis

Prieblanda

čiau ranka į viską numojęs; nei man suvažiavimų, nei posėdžių, nei lietuviškų paskaitų, nei nieko. Jei kuri tauta, pavyzdžiui, Suomija, Lietuva ar kita, visu šimtu procentų būtų tikra, kad bus prieš sunaikinta už dešimt ar dvidešimt metų ir niekad kaip tauta jau negyvens, tai kokia prasmė būtų tiesti geležinkelius, plentus, kurti miestus ir t.t.? Taip ir dėl lietuviybės išlikimo: dešimt, dvidešimt metų, ir viskas baigsis? Tai ar verta lietuviybe rūpintis iš viso?

— Verta, Algį, verta, net jei ir rytoj jau viskas baigtųsi. Tautos buvo ir išnyko, bet žmonijos kultūrai jų palikimas liko, — impulsyviai pertraukiu Algį.

— Ir aš sakau, kad verta, — aiškina jis man toliau, — aš tik manau, kad visuomenės nereikia identifikuoti su fiziniu žmo-

gum. Žmogaus amžius ribotas, o visuomenės ne. Ji nemirs, jei sugebėsime tą tęstinumą išlaikyti. Tai be galo sunku, bet nėra neįmanoma. Girdėjau, kaip tasai amerikietis, tavo kolega, tau sakė, kad prigimtis bus sulaužyta, kad daug buvo, kurie stengėsi, bet asimiliavosi vis vien. Mums tokie pat pavojai, kaip ir aniams. Visos tos etninės ar religinės grupės, kurios išnyko, pradžioje buvo tvirtos, disciplinuotos... jų visų sunykimo procesas vienodas. Disciplina silpnėja, atsiranda paralelizmas, konkurencija dėl vadovybės, stengiamasi dėl kokių nors pasisekimų priskirti sau nuopelnų, o nepasisekimus užmesti kitiems, nėra atsakomybės vienu už kitus ir t.t. Nesantaika ugdo neapykantą, neapykantoje aptemsta protas ir jau nebesuprantama, kur tiesa.

Dr. Julius Ramonas

Laiveliai ir katė

– Ar tu manai, kad mes, lietuviai, išeivijoje esame pasimetę, Algi? – klausiu jį.

– Nesakyčiau, kad pasimetę, bet atrodo, kad nesuprantame situacijos rimtumo. Pasilinksminimai, stovyklos, baliai, šokiai gali būti linksmi, bet suvažiavimai, susirinkimai, posėdžiai turi vykti rimtai. Ne kiekvienas veikimas lietuvių stiprina. Kartais tas veikimas ją griaua, ir kas svarbiausia, kad mes nesuprantame, kada griuname...

– Ką turi galvoje? Koks veikimas griaua?

– Mes labai retai apsieiname be peštynių ir be įžeidinėjimų vienas kito per susirinkimus arba posėdžius, net ir bendrame veikime...

– Bet ginčai juk reikalingi. Kaipgi kitaip išsiaiškinsim? – nenusileidžiu jam.

– Mes jau taip įpratę manyti, kad ginčas yra neigiamybė. Kai sakome "neapsiėjo be ginčų", tai reiškia, kad ten buvo pykčio, nervingumo, nenusileidimų. O kam to reikia? Kiek kartų aš dalyvavau susirinkimuose, kurie baigėsi tokiu būdu ir į kuriuos jaunimas dėl to daugiau ir nebeina. Pažįstu tokių draugų, kurie buvo įsijungę, bet daugiau neina. "Pamatė", sako, "kaip

seniai mušasi... už ką... už nieką... ką ten su jais peštis".

– Bet, Algi, – ginčiuosi toliau, – mes, jaunimas, turėtume suprasti, kad jeigu senieji jau tokie pasidarė, juos jau sunku ištiesinti, tai mes neturėtume numoti ranka. Žinai, Algi, man atrodo, kad žmonės ne iš akmens, ne kokios mumijos. Negalime mes norėti, kad jie būtų šalti, labai logiški. Juk į bendruomenę dirbti ateina žmonės visokių įsitikinimų, tai ir nenuostabu, kad kiekvienas vis kitaip reiškiasi su savo politika.

– Taip, bet kad tos, kaip tu sakai, politikos jau daug per daug! Žiūrėk, toks kolosas – Amerika apsieina su dviem partijom, Kanada gal trim, o mes turim jų net keliolika!

– Mes turime keliolika partijų! – išsižiojau nustebusi.

– O iš kiek susidaro VLIKas? Kvietė ir mane atstovauti vienai iš jų, bet...

– O ko bet? – sušukau entuziastingai, – eik būti diplomatu, tu toks išsilavinęs, labai tiktum!

– Nenoriu ir negaliu paveldėti turto, kurio nematau... Aš turiu būti labai sąmoningas suprasti, kam aš atstovauju, ir mo-

kėti apie tai kitiems paaiškinti. Aš stebiuosi, kaip jie beposėdžiaudami nesusimaišo, kas kam atstovauja.

– O aš manau gerai, kad daug. Daugiau žmonių, mažiau klaidų padaro; vienas paklysta, kitas pataiso, pasiskirsto darbą, greičiau viską atlieka.

– Aš visai nepavydžiu, – atsako Algis,

– tegu jų būna ir visas šimtas tų partijų, tik tegu taip žiauriai nesipeša, nekenkia vieni kitiems, nekerštuoja, nes tokiu būdu visa tai, ką jie sukuria, čia pat sugriauna. Tai ar tas nekenkia lietuviškumo išlaikymui? Jei organizacijos nesusitaria, tai jos turėtų iškelti tuos punktus, kurie yra labiausiai panašūs, ir visą dėmesį kreipti į juos, o nesusitarimus laikyti antroje vietoje. Juk svarbiausias tikslas yra suvienyti žmones bendram lietuviybės labui. Susiskaldymu silpnėja organizacijų autoritetas. Pradžioje galva buvo VLIKas. Pasakė, ir šventa. Visi klausė ir gerbė, bet kai VLIKas apsiskaldė,

nors paskui ir susilipdė, tai autoriteto jau neteko. Jei dar planuojama išlikti, tai tos galvos mums būtina ir reikia. Čia yra didelė problema ir ji privalo būti išspręsta, ir tai kuo greičiausiai, nes jei mes, jaunieji, į tas partijas nestosim, tai kas pakeis dabartinius atstovus, ir kokia mūsų ateitis?

Iš kitos kavinės pusės, žiūriu, rankose laikydamas pusiausvyrą tarp trijų puodukų kavos, atskuba mano chemijos kolega.

– Jau man laikas pradėti laboratorijos tyrimus, – jis skubiai praneša, – išgersiu kavą su jumis ir eisiu prie darbo.

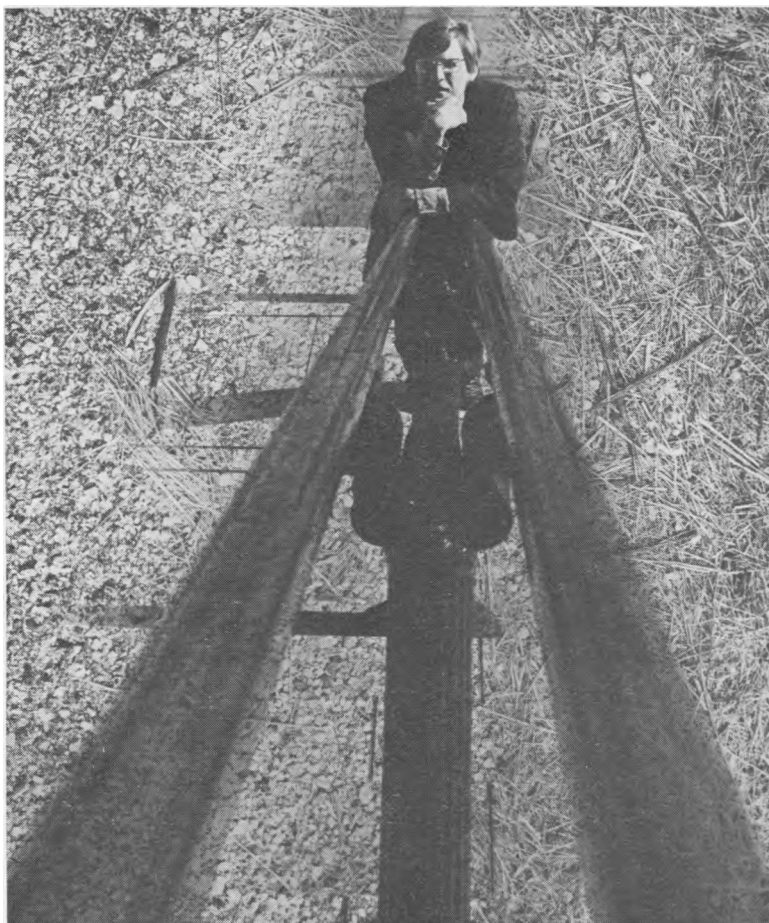
Palenkęs galvą ties manim, jis, plačiai nusišypsodamas, taria:

– Pasakyk man ką nors lietuviškai, man įdomu, kaip skamba jūsų kalba.

– Aš tave myliu! – atsakau. Juk tai populiariausias sakinyš jaunimo tarpe.

Bandydamas pakartoti tuos žodžius, mano amerikietis draugas pasilenkia prie mūsų dar arčiau ir sako:

Aldona Zailskaitė
Be pavadinimo

– O kas būtų, jei ir įsimylėtume? Ar tai pakenktų jūsų lietuviybės išlikimui?

– Tėvai užmuštų, that's all! – įsiterpia Dalia.

Nurydamas karštą kavą, mūsų draugas nuskuba į laboratorijos rūmus.

– Matai, beveik jau pasipiršo, – sako Algis.

– Nu, Algi, kas būtų, jei ir susituoktumėm?

– Tavo lietuvybei – kryžius, tai ir viskas! Iš pradžių labai nejaukiai jaustumėsi, bet dar vis ieškotum kontakto su lietuviais. Vėliau apsiprastum, vis toltum ir toltum, o tavo vaikai visai nieko bendro su lietuvybe nenorėtų turėti.

Aš atsidustu. Algiui taip kalbant, šiurpas pereina per mane ir tuoj pagalvoju, koks būtų tėvams skausmas.

– Ar tu manai, Algi, – sakau jam, – kad vaikai negalėtų būti lietuviukais, jei tėvas tuo atveju nesipriešintų?

– Užmiršk apie tai, – jis man taria. – Išėjimoje vaiko aplinka yra nelietuviška, jis bręsta dviejose kultūrose. Nebent autoriteto pasiskirstymas šeimoje yra visai vienpusiškas, vaikas visuomet pasirinktą grupę, kuri yra stipresnė. Iš pradžių jį dar prilaikys prie lietuviybės jo lietuviai seneliai, bet, kai jų daugiau nebus, ir vaikas užaugęs išeis pats į gyvenimą, jam liks tiktai primestas (latent) lietuviškumas – prisiminimai kai kurių lietuviškų papročių, švenčių, valgių ar pasakymų – bet jo aktyvus bendradarbiavimas lietuvių labai bus neaktualus.

– Be to, pridėjo Dalia, – jei namuose nekalbama lietuviškai, ar vaikas išmoks kalbą?

– O jeigu aš savo vaikus išmokyčiau lietuviškai, gerai lietuviškai, vežčiau į visus lietuviškus parengimus, leisčiau į lietuvišką mokyklą, gal jiems lietuviai patiktų ir norėtų likti lietuviais?

– Ir sakyk, – tęsia Algis, – jei į Lietuvą juos išvežčiau. – Lietuvoj, taip, jie būtų lietuviai, bet čia, Amerikoj... užmiršk...

– Na, o kodėl žydai, net savo kalbos

nemokėdami, lieka žydais. Tai sakau, bet žinau, kad žydus palaiko ne tik kultūra, bet ir religija. Ir toliau galvoju, kad lietuviybės išsilaikymui bažnyčia taip pat svarbu, socialine ir dvasine prasme. Lietuvių bažnyčia duoda solidarumo, prilaiko žmonių kontaktą. Ugdo meilę vienas kitam.

– Tu, tur būt, tikrai amerikoniuką turi, – rimtai nusiteikęs sako man Algis.

– Kodėl?

– Todėl, kad tau, matau, labai rūpi mišrių vedybų klausimas. Žinok, kad iš mišrių vedybų, kaip žydų sociologų statistikos rodo, tik 50 procentų pasilieka prie žydų, kiti ne. Be to, mums dar toli iki žydų. Jie taip gerai susitvarkę, jie turtingi, jie įtakingi, jie stiprūs, tad, juo būdamas, turi visus šansus ateičiai: nori garbės – turėsi, nori turto – turėsi, pakliūsi į nelaimę – būsi išgelbėtas, jei tave kas puls – būsi apgintas, ir taip per amžius su jais buvo.

– Bet, va, žiūrėk, Algi, kiek daug lietuvių su lietuviais susituokę, bet lietuviškai tarp savęs nekalba. Kokia nauda lietuvybei iš tokių?

Algis, ilgai pagalvojęs, ima teisintis:

– Kiekviena tauta turi tam tikrą procentą žmonių, kurie visai nekalba jokia kalba – nebyliai. Jie yra žmonės, ir jų neįmeta į vandenį ir neprigirdo. Ir kita kalba kalbėdamas, daug gero savo tautai gali padaryti. Yra labai gera kalbą mokėti ir ją kalbėti, bet mes negalime atmesti tų, kurie nemoka. Ir jie lietuvybei ir Lietuvai daug gero gali padaryti. Mes neturime jokios teisės tokių, nemokančių lietuviškai, vadinti nelietuviais. Lietuviybė yra prigimta, o kalba išmokstama. Bet taip pat nereikia sakyti, kad kalba nesvarbu. Kalba yra labai svarbus dalykas, nes be jos jau lengviau atitolti nuo pačios kultūros.

Taip besikalbant, man pasidaro liūdna. Žinome, kas reikalinga lietuvybei išsilaikyti, bet kaip tai įvykdyti?

– Žinai, Algi, – lėtai pradedu kalbėti,

– koks sutapimas! Mes čia, Amerikoje, taip susirūpinę lietuviybės klausimais, jaučiame tą lietuvišką dvasią, net Lietuvoje nei gimę, nei jos lanke.

– O aš buvau Lietuvoje praeitą vasarą,
– staigiai prabyla Dalia. – Aplankius savo kraštą, esu įsitikinęs, kad kiekvienas lietuvis jaunuolis turi būtinais nors kartą nuvažiuoti. Toks keistas jausmas, kai tą kalbą visur girdi, rodos, angliškai jau tau sunkiau nei lietuviškai! Aš tikrai pajutau pirmą kartą, kur mano gyvybės šaknys. Mačiau, kaip žmonės ten gyvena ir kokia skauda mūsų istorija, ir supratau, ką reikia daryti, norint ją pakeisti. Vis girdi iš tėvų, kaip ten viskas atrodo, o aplankius įsitikini, kad štai mano gimtinė ir kaip verta dėl tos mūsų šimtmetinės kultūros dirbti ir stengtis. Kiek ten aukojasi dėl lietuviškumo, kiek dirbama dėl lituanistikos! Tą jausmą patyręs, lietuvis jaunuolis užsidega lietuviškumo dvasia.

– Žinoma, – pritaria jai Algis, – Lietuvą reikia aplankyti. Tai pamatai, kodėl mus tėvai vertė namuose kalbėti tik lietuviškai, siuntė į lituanistines mokyklas...

– O lituanistinės mokyklos! – nusišypsodama staigiai sušunka Dalia. – Atsimeni, kai mes nenorėdavome jų lankyti? Dabar tai galime tik dėkoti tėvams, kad priverstė šeštadieniais eiti į mokyklą.

– Visa bėda, – svarstau aš toliau, – kad vaikai nenoromis lanko lituanistines mokyklas. Kiek kartų, būnant amerikiečių tarpe, lygiai taip, kaip tas mano chemijos kolega, draugai klausinėja apie Lietuvą. Vienoje mano klasėje toks žydukas draugas klausinėja ir klausinėja apie viską: kokia lietuvių kultūra, kuo skiriasi nuo kitų tautų, kokiai grupei kalba priklauso, ką lietuviai išrado ir t.t. Tempiau, kiek galiu, bet mačiau, kad jis beveik daugiau žino apie Lietuvą negu aš pati. Ir galvojau, kad mes toj lietuviškoj mokykloj, tur būt, ne tai gaudume, ko reikėtų. Neatsimenu, kad kas nors lituanistinėj mokykloj būtų aiškinęs, kuo ir kaip lietuvių tautos kūryba ir visa jos kultūra skiriasi nuo kitų tautų. O tai reiktų vaikui labai įsisąmoninti, nes tuo mes nu-teiktumėme save ir kitus, kad lietuviai ir pasaulį papuošia savais skirtingais žiedais.

– Algi, – užsidegusi kreipiuosi į jį, – kodėl niekas iš lietuvių neparašo konden-

suotų, sistemingai gražiai sutvarkytų istorijos knygų kitomis kalbomis, pavyzdžiui, anglų ar net vokiečių ar prancūzų? Dabarties žmogus nemėgsta detalių, jis nori viską greit ir aiškiai suprasti. Mums yra labai reikalinga, pavyzdžiui, Lietuvos istorijos knygų, parašytų anglų kalba, kurios būtų aiškios, trumpos ir kartu išsamios. Jaunimui per sunku kalti visokias detales lietuvių kalba, o kiekvienas jaunuolis, amerikietis ar anglas, domisi, kas ta Lietuva ir kur ji yra.

Aš matau, kad Daliai ir ta problema aktuali. Aš atsimenu, kai kartą ji norėjo humanitarinių mokslų paskaitoje palyginti Čiurlionio meną su dabartiniu Prancūzijos menu, – ieškojus per visą biblioteką, nerado daugiau penkių eilučių apie mūsų patį žymiausią menininką!

– Teisybė, pritaria man Algis. – Lietuviai turėtų remti tokius rašytojus, tiesiog užmokėti jiems iš kokių fondų, kad turėtų pakankamai laiko tokiai istorijai ar knygai apie lietuvių kultūrą parašyti. Taip pat, – tęsia jis toliau, – lituanistinėj mokykloj reikia naujų mokymo metodų, kurie žadintų vaikų interesą. Kodėl dabar taip visi domisi naujomis lietuvių kalbos paskaitomis universitete? Užuoť vaikus vertus išmokti detales, kada ir kur rašytojas gimė ir mirė, kelintas vaikas šeimoje ir t.t., arba versti mokyti daugybę eilėraščių, geografijos pamokose upių, upelių ir kalnelių pavadinimus, mokykloje turėtų daugiau pabrėžti, kaip, pavyzdžiui, mūsų kūryba skiriasi nuo kitų, kaip mūsų kūryba pasireiškia pasaulio plotmėje. O lietuvių istorijos pamokose, vietoj visokių nereikalingų pasakėlių, pastatyti Lietuvą tarptautinėje pasaulio įvykių perspektyvoje. Tuo būdu vaikas bus susidomėjęs, ir lituanistinė mokykla netaps tik-tai laiko ir energijos eikvojimu.

Kalbėdamiesi apie lietuviškas mokyklas, prisiminėme, kad ir mums jau laikas eiti į paskaitas. Atsisveikindami jautėme, kad dar daug daug klausimų liko neišdiskutuotų. Yra aišku, kad, ką mes patys įdėsime į savo lietuviškumo ugdymą, tuo vėliau ir naudosis.

JĖZUITAI NEPRIKLAUSOMOJE LIETUVOJE

BR. KRIŠTANAVIČIUS, S.J.

XIV. GERINANT DARBO GALIMYBES

Kauno jėzuitų namai buvo naujos provincijos branduolys ir savotiška mokymo bei auklėjimo įstaiga, kurioje ilgai išsivystė jauki šeiminė dvasia. Jei tėvams jėzuitams trūkdavo pinigų, mokinių tėvai, ypač jų motinos, organizuodavo Kauno gatvėse rinkliavas arba ruošdavo loterijas. Mokiniai ir mokytojai suartėdavo per gimnazijos pramogas, vaidinimus, minėjimus, akademijas, religines bei tautines šventes ir ypač per gegužines, kuriomis visi nuoširdžiai pasidžiaugdavo. Gegužinės būdavo ruošiamos netoli Kulautuvos kurorto, kur pro šalį tekėjo Nemunas, o ant jo krantų augo vešlūs pušynai. Tos gražios apylinkės žavėjo ypač vokiečius jėzuitus, kurie, užaugę pramonės krašte, ten pajusdavo lietuviškos gamtos grožį. Todėl 1931 m. rugpiūčio 12 dieną klierikas Leonas Dymekas pasiūlė T. Kipui įsigyti netoli Kulautuvos žemės sklypą, pastatyti vasarnamį ir duoti progos tėvams ir mokiniams praleisti vasaros atostogas. Nors jėzuitai turėjo gražų Bajorų ūkį, bet jis buvo tolokai nuo Kauno, o susisiekimas su juo anais laikais buvo gana nepatogus. Pergalvojęs kl. Dymeko planą, rugsėjo 11 dieną T. Kipas pasiėmė su savim Gottlieb Senną, vieną tėvų komiteto atstovą bei Raudondvario apylinkės urėdą ir su jais apžiūrėjo tarp Jučionių ir Kulautuvos esančius žemės sklypus. Kadangi visi ta apylinkė buvo sužavėti, T. Kipas pradėjo su valdžios atstovais derybas, norėdamas įsigyti 2 hektarų sklypą. Spalio mėnesio pradžioje Kauno gimnaziją aplankė T. Bley ir, išgirdęs tėvų nuomonę apie tą pirkimo galimybę, pritarė jų planui. Spalio 9 dieną matininkas nustatė busimosios tėvų jėzuitų nuosavybės ribas ir pareiškė, kad, esant reikalui, bus galima įsigyti dar didesnę žemės plotą. Nežinia, nei kada pirkimo sutartis buvo pasirašyta, nei kada vasarnamio statyba pradėta. Bet 1932

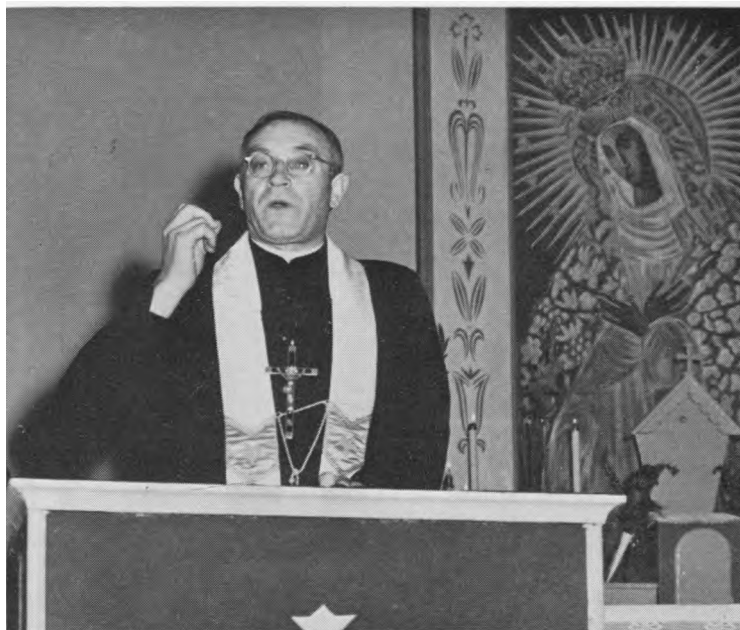
m. rugpiūčio 24 dieną T. Kipas rašė savo dienoraštyje, kad Jučionyse pastatytą kuklų vasarnamį aplankė naujas popiežiaus atstovas bei Prancūzijos ir Vokietijos pasiuntiniai. Tą naują nuosavybę tėvai jėzuitai įsigijo kun. Glebausko palikimu.¹

1931 m. gruodžio 6 dieną į Kauną atvyko prel. Antaninos Arata, naujas nunciatūros reikalų vedėjas, ir pavadavo plaučių vėžiu sergantį prel. Aloyzą Faiduttį. Prel. Faidutti ilgai gydėsi Karaliaučiuje pilkųjų seselių ligoninėje, bet gruodžio 18 dieną užbaigė savo žemės kelionę. Jo kūnas buvo atvežtas į Kauną ir palaidotas katedros kriptoje.² Kaip prel. Faidutti, taip ir prel. A. Arata tapo T. Kipo draugu ir su juo dažnai pasitardavo Bažnyčios ir vyriausybės santykių reikalais.

Nuolatos augant mokinių skaičiui, esamos gimnazijos patalpos darėsi ankštokos, ir jau 1931 m. rudenį jėzuitams buvo aišku, kad reikės planuoti naują statybą. Pačios statybos problema nebuvo sunki, nes Daugirdo gatvėje buvo senas dviejų aukštų pastatas, kurio pirmame aukšte veikė pradžios mokykla, o antrame aukšte kelios gimnazijos klasės. Pastačius dar du aukštus, gimnazija turėtų tinkamas patalpas ir galėtų sutalpinti apie 500 moksleivių. Todėl įsigijęs Kulautuvos vasarnamiui sklypą, T. Kipas pradėjo rūpintis naująja gimnazijos statyba. Spalio mėnesio 12 dieną jis pažymėjo savo dienoraštyje, kad namų kasoje buvo tik 2.000 litų, o skolos 55.000 litų. Bet jį ramino faktas, kad T. Jonas Bružikas, neseniai nuvykęs į JAV, jam buvo atsiuntęs 8.500 litų. T. Kipas pasitikėjo T. Bružiko pagalba bei valdžios paskola ir neapsivylė.

Pakartojęs filosofijos studijas Valkenburgo kolegijoje, 1926 m. T. Bružikas grįžo į Lietuvą, tapo gimnazijos mokytoju ir direktorium ir sekančių metų balandžio mėnesį perėmė iš T. Andruškos "Žvaigždės"

**T. Jonas Bružikas
Amerikoje**

redakciją. Bet jo mėgstamas darbas nebuvo nei mokykla, nei redakcija. Jis buvo gimęs liaudies apaštalu ir, atitrukdamas nuo mokytojo darbo, visa širdimi atsiduodavo misijoms ir rekolekcijoms. Kai 1929 m. rudenį prezidentas A. Smetona sutiko, kad T. Bružikas, pasilikdamas sau gimnazijos direktoriaus pareigas, galėtų kiekvienu metu vesti misijas, jis ta privilegija pasinaudojo ir apaštalavo parapijose, kiek tik galėjo. Kartais jo pamokslų klausydavo ir JAV lietuviai kunigai, sugrįžę į Lietuvą pasisvečiuoti. Kai kuriems klebonams jo pamokslai taip patiko, kad jie pradėjo kalbinti T. Bružiką vykti į Ameriką vesti misijų jų parapijose. Sutikus vyresniesiems, 1931 m. rugpiūčio 7 dieną T. Bružikas pasiėmė su savim 4 tonas religinio turinio knygų, sėdo į laivą ir išvyko į JAV. Čia jis apaštalavo 6 metus. Primindamas tautiečiams ir lietuvių jėzuitų reikalus Kaune, jis surinko nemažai aukų ir palengvino provincijos vadovybei finansinę naštą³.

Sužinojusios apie tėvų jėzuitų statybos planus ir jų finansinę padėtį, seselės širdietės surinko jiems 20.000 litų paskolą. T. Bružiko ir geradarių pagalba 1932 m. pradžioje jėzuitai jau turėjo 72.000 litų banke.

Kovo 7 dieną kun. Mironas pranešė T. Kipui, kad valdžia paskolins tėvams jėzuitams 100.000 litų ir pratęs ankstyvesnės paskolos procentų mokėjimą. Tačiau, kai balandžio 21 dieną T. Kipas aplankė ministrą pirmininką J. Tūbelį ir išdėstė savo planus, šis pritarė Gilperno nuosavybės pirkimui ir procentų pratęsimui, bet buvo priešingas trečiojo ir ketvirtojo aukšto statybai. Galų gale gegužės 20 dieną vyriausybė užtikrino 100.000 litų paskolą, bet pareikalavo vekselių, kuriuos T. Kipas per vieną dieną surinko. Sudaręs reikalingą sumą, gegužės mėnesį T. Kipas nupirko advokato B. Gilperno nuosavybę (vadinamuosius "žydo namus") ir netrukus pradėjo statyti trečią ir ketvirtą gimnazijos aukštą. Statybai vadovavo kontraktorius Derscheit. Ji buvo užbaigta 1932 m. mokslo metų pradžioje. Tais metais gimnazijoje buvo 418 mokinių.⁴

Prasidėjus mokslo metams, T. Kipas pakvietė pas save T. Fengerį, T. Venckų ir T. Gruodį, su kuriais aptarė vyriausybės ir Bažnyčios santykius ir suvalstybintų skautų padėtį. Aptarę esamą padėtį, tėvai buvo vieningos nuomonės ir pritarė T. Kipo laikysenai, kuri palaikė ne tik prel. Arata, bet ir arkiv. J. Skvireckas.⁵ Į skautų reikalus

Min. pirm. Juozas Tūbelis

tėvai jėzuitai nesikišo ir laikėsi nuo jų nuošaliai. Tokiu būdu buvo išvengtas trynimasis, ir Kauno Jėzuitų gimnazija ramiai galėjo tęsti savo darbą.

Deja, tą ramų darbą 1932 m. lapkričio mėnesio viduryje sudrumstė nelemtas incidentas, kuris tačiau gimnazijai neturėjo jokių blogų pasekmių. Mat, 1932 m. prie jėzuitų auklėjimo įstaigos prisišlijo slaptosios policijos agentas Kimza ir pasisiūlė T. Kipui padėti silpnesniems mokiniams. Niekas blogo neįtardamas, T. Kipas nurodė keletą mokinių, kuriems Kimza galėtų padėti. Už tą pagalbą Kimzai atlygino ne gimnazijos vadovybė, bet mokinių tėvai. Atėjęs vasarai, Kimza paprašė T. Kipą praleisti atostogas Bajėnų ūkyje kartu su jėzuitais klierikais. Jis taip pat pareiškė norą važiuoti į Pagryžuvio naujokyną ir tapti jėzuitu. Atostogaudamas Bajėnuose, Kimza labai susidraugavo su klieriku Baliu Laukaičiu. B. Laukaitis buvo linksmo, naivaus ir nepatvaraus būdo vyras (gimęs 1908 m. sausio 23 dieną) ir mėgo visokias išdaigas. Pabu-

vęs Bajėnuose porą savaitių, Kimza išvyko į Pagryžuvį, bet tenai ilgai neištvėrė ir 1932 m. rudenį vėl atsidūrė jėzuitų gimnazijoje privačiu mokytoju. Prasidėjus mokslo metams, B. Laukaitis susirišo su ateitininkais ir pradėjo slaptai jiems vadovauti. Jis turėjo jų sąrašą ir kasą, kurioje buvo keliolika litų. Bet to veikimo jam neužteko. Labai galimas daiktas, kad per Kimzą B. Laukaitis susidraugavo su vienu neaiškaus užsiėmimo vyru, tur būt, taip pat slaptosios policijos agentu. Lapkričio 3 ar 4 dieną B. Laukaitis parašė T. Kipui anoniminį laišką ir kritikavo jį už jo laikyseną skautų atžvilgiu. Pasiėmęs kl. Sunderio rašomąją mašinėlę, B. Laukaitis parašė komunistiško pobūdžio atsišaukimą prieš vyriausybę. Nežinia, kas ir kur tą atsišaukimą multiplikavo. Lapkričio 14 dieną toji "revoliucionierių" trejukė susitiko Kimzos ir Laukaičio draugo bute ir norėjo aptarti atsišaukimo platinimą. Matyt, kad policija apie tai buvo iš anksto įspėta, nes, vos tik jiems pradėjus posėdžiauti, policijos agentai įsiveržė į trečiojo draugo butą ir visus tris areštavo. Sekančią dieną policija padarė tėvų jėzuitų namuose kratą, nustatė, kieno mašinėlė buvo parašytas atsišaukimas ir tarp kitko B. Laukaičio kambaryje rado vokiečių žurnalo "Der Feuerreiter" tik keletą puslapių, nes į trūkstančius lapus B. Laukaitis buvo suvyniojęs savo atsišaukimus. Sušaukęs mokytojus į posėdį lapkričio 16 dieną, T. Kipas paaikino jiems klieriko Laukaičio avantiūrą ir pareiškė, kad, remdamasis Bažnyčios teisės 653 kanonu, jis atleido B. Laukaitį iš jėzuitų ordino. T. Kipo sprendimui pritarė ir visi jo patarėjai. 1933 m. sausio 27 dieną B. Laukaitis buvo nuteistas pusantrų metų kalėjimo. Jo bendradarbiai gavo mažesnes bausmes. Kalinamą B. Laukaitį aplankė T. Kipas ir kl. Br. Krištanavičius, kuriam jis gana smulkiai išpasakojo savo avantiūros istoriją. Jis dirbo kalėjimo raštinėje, buvo gerai traktuojamas, niekuo nesiskundė, bet prisipažino, kad buvo neišmintingas ("buvau kvailas") ir tapo provokatorių auka. Tą patį išpūdį susidarė ir T. Kipas, dalyvavęs B. Laukaičio teisme.

Vasario 25 dieną Kaune pasklido gandai, kad nusišovė Julius Smetona. Kai sekančią dieną Kauno komendantas pulk. Pr. Saladžius aplankė T. Kipą, šis manė, kad pulkininkas nori jį informuoti apie tą liūdną žinią. Bet Pr. Saladžius buvo atėjęs visai kitu reikalu. Jis norėjo aptarti tėvų jėzuitų gimnazijoje ruošiamos skautų šventės detales. Ši šventė pastatė T. Kipą į keblią padėtį. Jis žinojo, kad šventėje dalyvaus S. Smetonienė, keli ministeriai ir kiti aukšti svečiai, kuriuos būtų turėjęs priimti. Antra vertus, gerai suprato, kad, dalyvaudamas toje šventėje, jis užgaus daug katalikų, nusistačiusių prieš suvalstybintą skautų sąjungą. Todėl vieną valandą prieš šventę T. Kipas išėjo iš namų, nužygiavo iki Veršvų miško ir po trijų valandų grįžo namo. Tas jo elgesys labai nepatiko S. Smetonienei ir švietimo ministeriui Šakeniui, kuris pasiryžo niekuomet nebekelti kojos į jėzuitų namus. Kai T. Kipas papasakojo tą nuotykią prel. Aratai, šis jam atsakė, kad pasielgęs negerai.⁶

Atšilus orui, Kulautuvoje buvo tęsiami vasarnamio statybos darbai. Ant pirmo aukšto buvo statomi antrojo aukšto rėmai ir padidinti balkonai. Kadangi pastatas buvo medinis ir neizoliuotas, T. Kipas atsakė centralinio šildymo ir apsisprendė naudotis vasarnamiu tik vasaros metu. Vėliau buvo pastatytas ir trečias aukštas, susidedęs iš dviejų kambarių. Vieną kambarį T. Kipas pasiliko sau, o antrą pavedė prel. Aratos dispozicijai. Šalia namo buvo padaryta teniso aikštė, o prieš vasarnamį – mažas fontanas, kuriame jaunesnieji mokiniai mėgdavo žaisti. Iš lauko pusės visas pastatas atrodė grakštus ir tapo mėgstama atostogų vieta klierikų, gimnazijos mokinių ir tėvų jėzuitų bičiulių, o ypač T. Kipo. Čia jis vesdavo plačią korespondenciją, priimdavo svečius, šnekučiuodavo su atostogaujančiais moksleiviais, maudydavosi Nemune ir kalbėdavo brevijorių pušyne. "Vila jau būdavo gyva anksti pavasarį, dar mokslui nepasibaigus: beveik kiekvieną sekmdienį čia atvažiuoja mokinių būreliai su

Kulautuvos vasarnamis, pabaigtas statyti 1933 m.

auklėtojais. Įrengta čia koplytėlė, virtuvė, lovos. Bet prašmatniausias jėzuitų vilos dalykas – tai "laivynas": dvi burinės valtys, 5 irkliniai laiveliai ir trys baidarės. Dažnai tomis valtimis ir baidarėmis plaukiama tiesiai iš Kauno".⁷ Tačiau 1936 m. T. Kipas apsisprendė praleisti atostogas ne viloje, bet gimnazijoje, nes čia turėjo daug darbo ir "Kaune buvo žymiai ramiau negu Kulautuvoje, nes ten atvažiuodavo tiek daug lankytojų, kuriuos reikėdavo priimti, aprodyti vasarnamį ir pan."⁸

1933 m. balandžio 29 dieną numirė buvęs jėzuitų gimnazijos mokytojas kan. J. Tumas, kurį mokyklos mokytojai ir mokiniai palydėjo į amžinojo poilsio vietą. Gegužės 15 dieną prezidento žmona šventė savo vardines. Šventėje dalyvavo prel. Arata, Vokietijos pasiuntinys ir keli ministerial bei aukštieji valdžios pareigūnai. Nenoromis į prezidentūrą užėjo ir T. Kipas, kurį S. Smetonienė nuoširdžiai pasveikino ir, matyt, jam atleido, kad nedalyvavo anksčiau minėtoje skautų šventėje. Bet sekančią dieną prel. Arata jam pranešė, kad jo nedalyvavimas skautų šventėje turėjęs blogesnių pasekmių, negu buvo numatyta. Mat, tuo metu buvo paskelbta žinia, kad rudenį bus atidaryta Kaune M. Pečkauskaitės gimnazija, kurioje vietoj vokiečių kalbos bus įvesta prancūzų kalba.⁹ Sąryšio tarp tų dviejų faktų negalima nei įrodyti, nei paneigti.

Pasibaigus mokslo metams, T. Kipas nuvyko į Šiaulius aptarti su T. Andruška ir vietos kunigais bažnyčios statybos planų. Ta pačia proga T. Kipas aplankė ir Pagryžuvio naujokyną. Susipažinęs su jo padėtimi, jis pageidavo, kad klierikai daugiau mokytųsi lotynų kalbos, kad naujokai nebūtų per daug apkrauti fiziniais darbais ir kad sergantieji būtų aprūpinti geresnėmis patalpomis. Finansinė naujokyno padėtis buvo gana gera, ir namų vyresnysis galėjo pagerinti Pagryžuvio ūkį bei gyvenamas patalpas. Nemažas klierikų ir brolių skaičius buvo laidas, kad prieš 3 metus atkurta Lietuvos Jėzuitų Provincija galės klestėti ir ateityje.

Vasaros metu į Kauną atvyko keli filo-

sofiją baigę klierikai, kurie rudenį įsijungė į gimnazijos darbą. Deja, vienas iš jų, Hubertas Stainczyk, liepos 31 dieną prigrėdė, besimaudydamas Nemune. Apie tą nelaimę T. Kipas sužinojo Berlyne, kur buvo nuvykęs aptarti provincijos reikalų su T. Bley ir T. Werlingu, Estijos namų atstovu. Nieko neslėpdamas, T. Bley pasakė T. Kipui, kad kai kurie tėvai reikalauja, kad jis būtų atstatytas iš einamų pareigų. Tai buvo T. Kipui nemaža staigmena. Sutikęs T. Richardą, besirengiantį važiuoti į jėzuitų pasitarimą Romoje, T. Kipas jį paprašė vesti Bajėnuose rekolekcijas klierikams ir susipažinti su naujos provincijos padėtimi. T. Richardas priėmė pakvietimą, vedė rekolekcijas, susipažino su tėvų darbais Lietuvoje ir apie tai painformavo T. Generolą. Netrukus T. Bley parašė T. Kipui, kad jis galėsias pasilikti vyresniuoju dar vienerius metus. Pagal ordino statutą provincijos ir namų vyresnieji skiriami trejiems metams. Jei jie gerai atlieka savo pareigas, jų galia pratęsiama dar trejiems metams. T. Kipas buvo vyresniuoju jau 10 metų ir galėjo būti pakeistas kiekvieną dieną. Iš tiesų, jį pakeitė T. Andruška, tapdamas provincijos vyresniuoju 1933 m.

Rugpiučio 23 dieną T. Kipas gavo Lietuvos pilietybę ir netrukus švietimo ministerio buvo paskirtas jėzuitų gimnazijos direktorium. Iš direktoriaus pareigų jis buvo atleistas švietimo liaudies komisaro A. Venclovos 1940 m. rugsėjo mėnesio 1 dieną. Tą pačią dieną buvo uždaryta ir Tėvų Jėzuitų gimnazija Kaune.¹⁰

Nepaisant, kad, statydami Kulautuvoje vasarnamį, didindami gimnazijos pastatą Kaune ir išigydami Šiauliuose naują nuosavybę 1932-1933 m., tėvai jėzuitai turėjo daug finansinių rūpesčių, bet jie neapleido apaštalavimo darbo ir tais pačiais metais kauniškiai tėvai vedė 15 misijų, 3 rekolekcijų kursus, vadovavo 5 Marijos sambūriams, aprūpino 200 ligonių sakramentais ir savo bažnyčioje išklausė daugiau kaip 40.000 išpažinčių. Palyginus su praėjusiais metais, misijų ir rekolekcijų skaičius gerokai sumažėjo (1931-1932 m. misijų buvo 31,

rekolekcijų – 40 kursų), bet vien tik todėl, kad T. Bružikas buvo išvykęs į JAV, o T. J. Venckus ruošėsi universitete baigiamiems egzaminams. 1932-1933 m. Pagryžuvio tėvai vedė 12 misijų ir 6 rekolekcijų kursus. Be to, vyresnieji naujokai dėstė tikybą trijose pradžios mokyklose, kurias lankė 241 mokinys. Rašydamas T. Generolui 1932 m., T. Andruška be kasdieninių darbų pažymėta, kad jis tais metais vedė "daug rekolekcijų ir misijų". Be suminėtu darbų 1932-1933 m., tėvai jėzuitai išleido 11 knygų bei brošiūrų ir redagavo "Žvaigždės" ir "Misijų" žurnalus. "Žvaigždė" jau turėjo 15.000 prenumeratorių, o "Misijos" 5.000. T. Bružikas, nuvykęs į JAV, per vienerius metus tarp kitko vedė 40 misijų ir išklaušė 16.000 išpažinčių. Vadovaujant T. Paukščiui, 1932 m. pabaigoje Maldos Apaštalavimo Sąjunga turėjo 200.000 narių.¹¹ Papildant statistines žinias, reikia dar pridėti, kad 1933 m. pabaigoje Lietuvos Jėzuitų Provincijoje dirbo 91 jėzuitų ordino narys. Kaune darbavo si 7 tėvai, 9 klierikai ir 12 broliukų. Pagryžuvyje gyveno 3 kunigai, 11 klierikų, 12 brolių ir 18 kandidatų į brolius. Šiaulių rezidencija susidėjo tik iš dviejų narių: T. Andruškos ir brolio Jurgio Želvio. Estijoje apaštalavo T. E. Profitlich, vėliau tapęs vyskupu, ir T. H. Werling. Jiems talkininkavo kl. Jonas Borevičius. Tą platų provincijos pedagoginį ir apaštalavimo darbą galima išaiškinti tik tuo, kad tėvai jėzuitai negalėjo savo jėgų, buvo pareigingi ir visi jauni. Nesitenkindami pasiektais rezultatais, jie stengėsi gerinti darbo galimybes taip, kaip jiems atrodė reikalinga ir kaip leido anų laikų sąlygos.

1. Kipp, Litauen, 68 ir 69 p.
2. Apie prel. Faidutti palyg. Lietuvių Enciklopedija, VI, 160 p. ir Kipp, Litauen, 39 p.
3. Apie T. J. Bružiką žiūr. T. Br. Krištanavičiaus, S.J., straipsnį "Laiškai Lietuviams", 1972 m. nr. 5, 155 p.
4. Kauno Jėzuitų Gimnazija. Pirmasis dešimmetis, 35 p.
5. Kipp, Litauen, 75 ir 72 p. Apie prel. Aratą palyg. vysk. Pr. Bučio straipsni "Pijaus darbai Lietuvoje", O. Zaštautaitės leidinyje apie Pijų XI, 372-374 p.

6. Kipp, Litauen, 79 p.
7. Kauno Jėzuitų Gimnazija. Pirmasis dešimmetis, 1924-1934 m., 81 p.
8. Kipp, Litauen, 93 p.
9. Ten pat, 81 p.
10. Žiūr. T. Kipo tarnybos lapą, nr. 6, 5 p.
11. Žinios apie tėvų jėzuitų apaštalavimo darbus yra paimtos iš Kauno, Pagryžuvio ir Šiaulių "Historia domus" 1932-1933 m.

JIS GRĮŽO NAMO

Marija Teresė Rowan

Sustojus nakčiai mažoje Albertos ligoninėje, viena seselė atėjo į mano kambarį pasikalbėti. Mūsų pokalbis nuėjo ta kryptimi, iš kurios buvo matyti, kad Dievas kartais panaudoja keistas ir net pažymėtinai svarbias priemones, atnešančias pasigėrėtinai gerus rezultatus.

"Prieš keletą metų", pasakojo seselė, "šioje mūsų ligoninėje buvo toks atsitikimas. Vieną popietę buvo priimtas į ligoninę maždaug keturiasdešimt metų amžiaus žmogus, katalikas. Šis vargšas sutvėrimas buvo labai emociškai paveiktas, ir gydytojas darė viską, ką galėjo, kad jį grąžintų į normalų stovį, kiek galima daugiau jį apklausinėjant. Tai buvo visiškai normalios pastangos. Mus visus ypač stebino ir gąsdino to žmogaus protinis stovis. Jis gulėjo lovoje, o jo veidas buvo tartum kaukė. Atrodė, lyg visas jo kūnas būtų suardytas į dalis. Jis kalbėjo labai mažai. Atsakinėjo tik į klausimus ir tai labai trumpai. Niekad, atsakydamas į klausimą, jis nevartojo dviejų žodžių, jeigu buvo galima apsieiti su vienu. Nė vienas ligoninės pareigūnas negalėjo giliau įsiskverbti į to žmogaus vidų, kiekvienas matė jį tik iš paviršiaus. Slaugės darė jam tik tai, kas buvo būtina reikalinga, o po to tuoj išeidavo iš kambario, nes naujojo paciento laikysena visų atžvilgiu buvo labai atšiauri.

Vieną vakarą, apie pusę aštuntos, kai ponas Macleod (tokia jo pavardė) buvo su mumis apie savaitę laiko, aš privalėjau pas jį užėiti kažkokiu reikalu. Aš esu knygyno

vedėja, ne slaugė, todėl nelankau pacientų reguliariai.

– Labas vakaras, pone Macleod, – pasveikinau jį, parodydama savo veide plačiausią, kokią tik galėjau, šypsena.

– Labas vakaras, – jis atsakė, bet jo balso tonas buvo pilkas ir su maža gyvybės ženklų.

Kai jau norėjau išeiti, staiga užkliuvo mano koja už ligonio lovos. Aš apsisukau, ir mano akys susidūrė su ligonio. Įbedžiau aakis į tą pilką, tartum kaukę, veidą ir kuri laiką jį stebėjau. Tada aš ir vėl plačiai nusišypsojau tardama:

– Jeigu Jūs kada nors sutikssite žmogų, kuris neparodys Jums savojo šypsnio, tai nusišypsokite jam...

Rezultatas buvo tiesiog elektrifikuojantis. Žmogus tartum atgijo, atsikėlė iš numirusių.

– Sesele, – jis man tarė, – ar leisite man su Jumis pasikalbėti?

– Žinoma, kodėl gi ne? – atsakiau jam. Tik leiskite man atlikti savo pareigą. Aš sugrįšiu labai greitai.

Pasakiau seselei vyresniajai, kur aš būsiu, jeigu kas nors manęs reikalaus.

– Darykite, sesele, viską dėl to nelaimingojo, – tarė ji man. – Mano maldos lydės Jus į jo kambarį...

Kai grįžau į ligonio kambarį, jo veidas jau buvo praradęs tam tikrą kiekį buvusio pilkumo. Jo veido išraiška jau buvo labiau panaši į kitų žmonių išraiškas.

– Iki šiol aš maža turėjau reikalų su vienuolėmis, – pasisakė jis. – Ir tai buvo dėl to, kad aš galvodavau, jog jos yra lyg nerealūs žmonės. Iš tikrųjų, aš nė negalvodavau, kodėl taip manau. Jūs man parodėte, kad greičiausiai aš klydau.

Tada be jokių tolimesnių įžangų jis pradėjo man pasakoti savo istoriją.

– Kai dar buvau labai jaunas, mano tėvai, kurie buvo praktikuoją katalikai, atvyko čia iš Škotijos. Jie apsigyveno pietinėje Albertoje. Aš užaugau ūkyje, šalia Raymond vietovės. Karo metu tarnavau aviacijoje. Kai mes buvome apsistoję Halifaxe, susitikau labai gražią mergaitę, ku-

rią planavau vesti. Deja, ji buvo nekatalikė. Jos tėvai buvo mirtinai nusistatę prieš katalikiškas vedybas. Aš atsisakiau tuoktis bet kurioje kitos tikybos bažnyčioje, todėl mes tik susimetrikavome civiliniame vedybų biure. Vienas dalykas vis man drumstė ramybę – kaip prikaltinti uošvį, kad būtų mums leista susituokti katalikų bažnyčioje. Tačiau, kai mano mintys atsileisdavo, vėl ramindavausi: Dievas leis kada nors dalykams susiklostyti palankia prasme, o iki tol aš lauksiu. Parašiau ir savo tėvams, kurie, žinojau, buvo labai sukrėsti. Ir šiuo atveju raminausi tokiu pat galvoju: kada nors ir kaip nors Dievas išspręs šį reikalą. Po karo nė negrįžau namo, kad nesusitikčiau su savo tėvais. Nenorėjau dar labiau apkartinti jų širdžių. Pagaliau sužinojau, kad mano tėvai, pardavę ūkį Albertoje, sugrįžo į Škotiją. Mat, jie vargšai galvojo, kad jau praradę savo sūnų, lyg jis būtų žuvęs kovos lauke... Pasitraukęs iš aviacijos, gavau gerą tarnybą vienoje alyvos kompanijoje. Mes turėjome penkis sveikus vaikus. Atrodė, kad reikalai slenka gera kryptimi.

– Ar niekada Jūsų sąžinė negrauzė? – švelniai įsiterpiau.

Jis truputį šyptelėjo ir atsakė:

– Aš lankydavau bažnyčią kiekvieną sekmadienį ir šventadienį. IšklaUSDavau šv. mišias. Mano sąžinė kartais stengdavosi pakelti savo balsą, bet aš jį pasistengdavau užslopinti. Vis būdavau kuo nors užsiėmęs, tik ne rūpesčiu, kaip sutvarkyti savo šeimos reikalą. Tačiau vieną kartą, labai staiga, tai buvo prieš keletą mėnesių, pasijutau bepralaimis mūsų prieš savo sąžinę. Nebegalėjau normaliai nei valgyti, nei miegoti. Beveik tuo metu buvau perkeltas čia. Žmona buvo labai išsigandusi.

Jis trupučiuką stabtelėjo ir vėl tęsė:

– Šiaip jau mano žmona yra puiki asmenybė. Labai norėčiau, kad Jūs, sesele, kada nors ją sutiktumėte. Ji ateina popietinėmis valandomis, kai vyresnieji vaikai yra mokykloje. Mūsų geroji kaimynė prižiūri kitus du mažiukus. Labai bijojau savo žmonai atvirai išsakyti, kas mano sąžinę ir širdį slegia. Viską, galima sakyti, slėpiau

nuo jos. Tačiau kai ji pamatė, kad aš kasdien vis prarandu daugiau ir daugiau svorio, paėmė mane į savo rankas. Ji pakvietė gydytoją, bet nieko blogo manyje nerasta. Buvo matyti, kad aš reikalingas pagalbos, deja, kitokios – ne fizinės, o dvasinės.

Toliau jis pasakojo, kad, matydamas ir suprasdamas savo negalią, atsukęs žvilgsnį į Dievą, pajutęs didelę kaltę prieš savo vaikus, kurių nė vienas nebuvo krikštytas. Jį užgulęs rūpestis, baimė ir atsakomybės jausmas prieš savo žmoną ir prieš tėvus, kurie dėl jo tiek iškentėjo ir tebekenčia. Pagaliau ir jis pats pasijuto esąs labai nelaimingas. O kieno kaltė? Jo paties! Nieko kito nebuvo galima kaltinti. Jam buvo leista ir toliau kalbėti, skųstis, nors mačiau, kad jis buvo pavargęs. Pagaliau pasakiau:

– Pone Macleod, jeigu kuo aš ar kitos seselės galėtume Jums padėti, mielu noru tai atliksime. Mes visos už Jus meldžiamės. Esu tikra, kad ir Jūsų tėveliai meldžiasi. Jeigu Jūs norėtumėte kada nors pakalbėti su kunigu, mes tai sutvarkysime.

– Nėra kito laiko, o tik dabar, – jis pratarė, ir jo apatinė lūpa sudrebėjo, tartum šalčio sukrėsta.

Aš taip pat buvau šiek tiek sukrėsta, kai pakilau nuo šalia lovos stovėjusios kėdės. Buvo 10 valanda, ir tėvas Baker, galimas daiktas, jau ilsejosi. Jis jau buvo senesnio amžiaus ir paskutinėmis savaitėmis gerai nesijautė. Vis tiek aš skubėjau koridorium prie artimiausio telefono, melddamasi, kad Dievas padėtų ir kad pats tėvas Baker atsilieptų telefonu. Kunigas pats atsiliepė. Trumpai išdėsciau jam padėtį, o jis pasakė:

– Tučtuojau aš būsiu ten!

Kitą dieną pasistengiau susitikti su Macleod žmona, jai išeinant iš ligonio kambario.

– Sesele, Ian jau man pasakė apie savo pokalbį su Jumis. Aš be galo Jums esu dėkinga. Jis man papasakojo ir apie susitikimą su kunigu. Aš jaučiau ir supratau, kad mano vyras jau ilgesnį laiką jautėsi nelaimingas. Man buvo ne pasalptis, kad jį slėgė religiniai reikalai. Jis yra labai geras vyras ir vaikų tėvas – gal vienas iš

tūkstančių. Tačiau, kaip dabar atrodo, mes abu esame atsakingi dėl jo suirusios sveikatos. Ar Jūs, sesele, patikėtumėt, kad per paskutiniuosius kelis mėnesius jis yra praradęs apie 70 svarų? Aš esu tikra, kad tai įvyko, kaip jis pats sako, dėl nepaklusnumo Dievui. Suprantu, kad ir aš buvau kvaila, leisdama tėvams įsikišti į mūsų vedybų ir gyvenimo reikalus. Jeigu būčiau žinojusi, kiek sveikatos kainuos vargšui Ian, būčiau visai kitaip elgusis. Praeitą naktį kunigas pasakė, ką mes turime daryti.

Dvi didelės ašaros nusirito jos veidu, ir ji tęsė toliau:

– Aš esu pasiruošusi visur eiti su savo vyru ir viską daryti, kad tik jis pasijustų laimingas ir kad mūsų šeimos laimė būtų atstatyta.

Ponia Macleod paėmė eilę religijos pamokų, ir juodu buvo katalikiškai sutuokti ligoninės koplyčioje. Vaikai buvo pakrikštyti, o du vyresnieji, po pasirengimo, priėmė ir šv. Komuniją. Reikėjo stebėtis, kaip staiga ligonio sveikata pradėjo eiti geryn. Žmona pasakė, kad ji niekad nebuvo tokia laiminga, kaip dabar. Keletui mėnesių praslinkus, Macleod vėl buvo perkeltas į buvusią tarnybos vietą. Tačiau pats svarbiausias įvykis buvo maždaug po metų. Apie tai pats Macleod man parašė laiške. Visa jų šeima nuvažiavo į Škotiją aplankyti tėvų. Iš ankso jiems apie įvykius nebuvo pranešta. Ian Macleod norėjo savo tėvams suteikti didelę staigmeną. Jie ten nuvyko savaitės pabaigoje. Apie religiją nieko neminėjo. Sekmadienį tėvai ruošėsi į bažnyčią. Ruošėsi ir visa sūnaus šeima. Ir vieni, ir kiti nieko apie tai nekalbėjo. Komunijos metu visa šeima, drauge su senaisiais tėvais, prisiartinio prie Dievo stalo ir priėmė Švenčiausiąjį.

Po mišių jie visi stovėjo ant mažutės provincijos bažnytėlės laiptų ir susitikinėjo su tėvų draugais bei pažįstamais. Senelis su pasididžiavimu rodė savo vaikaičius, o jo žmona, senutė motina, neišlaikiusi pravirko džiaugsmo ašaromis. Ian apkabino ją ir su švelniu šypsniu tarė aplinkui stovintiems draugams:

Lietuvių bendrinės rašomosios kalbos kūrimasis

W. R. Schmalstieg

Pedagoginis Lituanistikos Institutas Čikagoje 1972 m. išleido prof. Petro Joniko paruoštą veikalą, vardu "Lietuvių bendrinės rašomosios kalbos kūrimasis antrojoje XIX a. pusėje". Kai kurie nesuvalkiečiai vis rodo nepasitenkinimą, kad bendrine lietuvių kalba buvo parinkta suvalkiečių (vakarų aukštaičių) tarmė. Dėl ko tie suvalkiečiai buvo taip privilegijuoti? Kokios buvo to parinkimo priežastys? Kas šiais klausimais domisi, atsakymus galės rasti minėtoje prof. Petro Joniko knygoje, kurios recenziją čia dedame. Šią recenziją angliškai parašė prof. W. R. Schmalstieg. Į lietuvių kalbą ją išvertė Danutė Bindokienė.

Redakcija

Kadangi knyga buvo teigiamai įvertinta tokių šios srities žinovų, kaip dr. Pranas Skardžius ir prof. Jonas Palionis, gal būt, man netiktų rašyti dar vieną recenziją. Tačiau keletas komentarų ir trumpas knygos aptarimas, šia tema besiinteruojantiems, gal bus įdomu.

Prof. Jonikas bendrine kalba vadina visai tautai skiriamos kultūrinės ir civilizacinės kalbos rūšį (psl. 2) ir ryžtasi apibūdinti tos bendrinės kalbos kūrimąsi nuo pirmųjų

– Nesistebėkite, draugai! Tai džiaugsmo ašaros, kad sūnus pagaliau grįžo namo.

Tik Macleod šeima ir jo tėvai nežinojo, ką iš tikrųjų reiškė žodžiai – SŪNUS PAGALIAU GRĮŽO NAMO".

Iš anglų kalbos išvertė Pr. Alšėnas

Fridricho Kuršaičio lietuvių kalbos tyrinėjimų iki "Aušros" išleidimo (laikraštis "Aušra" lietuvių tautinio atbudimo žadintojas, buvo leidžiamas tarp 1883-1886 m.).

Knyga yra padalinta į tris pagrindinius skyrius: Įvadas (psl. 1-3), Tarmė (33-114) ir Rašyba (171-269), priedo – apibendrinamasis žvilgsnis (288-299). Šaltiniai ir išnašos yra 301-334 psl.

Bendrinės kalbos kūrimasis Didžiojoje Lietuvoje (Rusijos valdomojoje) buvo atsilikęs nuo Mažosios Lietuvos (Prūsų Lietuvos) dėl eilės priežasčių: pastarosios plotas ir kalbinis susiskaldymas buvo mažesnis kaip pirmosios; Mažajoje Lietuvoje gyvavo kalbos komisijos, buvo daugiau spausdinama lietuviškų knygų, taip pat egzistavo autoritetingos Danieliaus Kleino, Augusto Schleicherio ir Fridricho Kuršaičio gramatikos, be to, Mažajoje Lietuvoje reikėsi didesnis kalbinio gyvenimo organizuotumas (psl. 21).

Nors teoretiškai galėtų atrodyti, kad Didžiajai Lietuvai buvo galima perimti Mažosios Lietuvos bendrinę kalbą be didelių sunkumų, tačiau taip neįvyko (psl. 288). Kelis amžius skirtingų valstybių sienomis buvo viena nuo kitos atitvertos šios šalys ir gyveno skirtingą politinį, visuomeninį bei kultūrinį gyvenimą, neturėdamos glaudaus tarpusavio santykiavimo. Todėl D. Lietuvos bendrinės kalbos problema turėjo būti sprendžiama jos pačios ribose. Nagrinėjamojo laikotarpio pabaigoje atsirado eilė veiksnių, skatinančių bendrinės lietuvių kalbos kūrimą. Tie veiksniai buvo: lietuvių

kalbos dėstymo įvedimas tikybiniam reikalams į Kauno kunigų seminariją ir taip pat periodinių leidinių, skiriamų visai lietuvių tautai, leidimas, ypač "Aušros" arba Ivinskio kalendorių (lietuvių kultūrininkas Laurynas Ivinskis išleido 17 kalendorių tarp 1846-63 m. Tuose būdavo spausdinami patarimai sveikatos ir žemdirbystės klausimais, straipsniai iš tautosakos, kultūros ir istorijos).

Bendrinei kalbai tarmės parinkimą lėmė daugelis veiksnių, kurių tarpe buvo ir rašančiojo autoriaus tarmė, raštų tradicija, kalbininkų įtaka, skaitytojai ir tarmės tinkamumas bendrinės rašomosios kalbos funkcijai (psl. 289).

Nors įvairūs autoriai rašė įvairiais tarmėmis pagrindais, bet vis dėlto, bent nuo XIX a. pradžios ir anksčiau, kai kurie pagrindiniai bažnytiniai raštai ėmė sukti į vakarų aukštaičių tarmę. Tačiau tai nebuvo visuotinis posūkis, ir per visą nagrinėjamąjį laikotarpį pasitaikė nukrypimų. Kai kurie autoriai rašė, norėdami rašyti tik savo tarmės žmonėms. Kiti, nors nenorėdami rašyti tik kalbantiesiems jų tarme, negalėjo išspręsti klausimo, kaip įtikti kitos tarmės skaitytojams. Trečioji autorių grupė rėmėsi rašmenų daugiagarsmeniškumo bei polifonetizacijos principu, pagal kurį kiekvienas skaitytojas kiekvienai žodžio raidei pasirenka savo tarmės ištarimą (šis principas yra taikomas daugumai modernių kalbų. Pvz. anglų kalboje triraidis žodis *bad*, įvairiuose angliškai kalbančiuose kraštuose yra skirtingai tariamas). Ketvirta rašytojų grupė, kaip pvz. L. Ivinskis, manė, kad turėtų būti parinkta viena pagrindinė tarmė, skiriama visiems lietuviams (tinkamiausia būtų iš Lietuvos vidurio, nes tokioje tarmėje mažiau svetimųjų įtakos, negu pasienių tarmėse). Tuo būdu Ivinskis pats vartojo vakarų aukštaičių tarmę (psl. 289-291).

Vakarų aukštaičių tarmės parinkimas bendrine kalba buvo labai tinkamas. Jau Schleicheris pažymėjo, kad aukštaičių tarmė geriau išlaikiusi galūnes, negu žemaičių, kurioje galūnės nustojusios savo "pilnumo ir aiškumo". Be to, aukštaičių tarmė

esanti svarbesnė ir vaisingesnė mokslui. Kadangi aukštaičių tarmės apima daug didesnę plotą, negu žemaičių, buvo svarbu parinkti plačiau suprantamą tarmę. Aš pats galiu patvirtinti faktą, kad skirtumai tarp žemaičių ir aukštaičių tarmių yra dideli. Esu girdėjęs sakant, kad žmogus, mokantis rusiškai, daug lengviau susikalbės su ukrainiečiu, negu suprantantis lietuviškai su žemaičiu. Asmeniškai patirtis parodė, kad tai tiesa. Nors aš lietuviškai neblogai kalbu, bet tikrai negaliu suprasti nė žodžio žemaitiškai, nebent yra kalbama labai lėtai ir aiškiai. A.a. prof. Jonas Kazlauskas kartą man išsitarė, kad, jeigu politinė padėtis būtų kada atskyrusi Žemaitiją nuo Lietuvos, žemaičių tarmė būtų laikoma visai atskira kalba.

Parentant rašmenis bendrinei kalbai, įtakos turėjo tiek kalbiniai, tiek nekalbiniai veiksniai. Kai kurie kalbiniai veiksniai buvo: 1. principas, kuriuo vieną rašmenį (grafemą) žymėtų viena forma, pvz. pasirenkant č vietoj *cz*; 2. etimologinis principas, t. y. vad. nosinės ženklo vartojimas vienaskaitos galininko linksnyje žodyje *ranką* (kur a tariama ilgai), bet yra kilusi iš *-an*, (o gal iš *ān*); 3. tarminis arba polifoneminis veiksnys, vartojant mažesnę *o* viršuje *u*, kai balsis gali būti ištariamas kiekvienos tarmės kitaip; 4. koreliacinis principas, pagal kurį *ts* turėtų būti vartojama vietoj *c*, nes čia garsinis paralelizmas pažymimas grafiniu paralelizmu, pvz. *dz* ir t.t.

Tarp nekalbinių veiksnių rašmenų parinkimui turėjo įtakos spaustuvės ir naujai įvedamos rašybos praktiškas įgyvendinimas. Pvz. A. Baranauskas teigė, kad K. Jauniaus raidė *i* su mažesne, viršuje rašoma *e* būtų raštui nepraktiška, nes mažoji *e* viršuje *i* galėtų būti sumaišoma su tašku. Taupumo sumetimais raidė *v* buvo priimta vietoj *w* (psl. 297).

Kaip Skardžius savo apžvalgoje pabrėžia (psl. 265), Jonikas į šią savo temą įdėjęs daug darbo, nes tai jo doktorato disertacijos tema, pavadinta "Lietuvių bandrinės rašomosios kalbos kūrimasis priešaušrinui ir Aušros laikotarpiu". Disertacija apginta

Vilniuje 1941 m. sausio mėn. 31 d. Šalio to, Jonikas šia tema yra parašęs nemaža straipsnių, kurie pasirodė spaudoje prieš II-į Pasaulinį karą, todėl recenzuojamoji knyga yra labai gerai dokumentuota.

Palionis (105) teigia, kad ieškančiam šia tema medžiagos, knygos šaltiniuose minimos pavardės būtų labai naudingos. Be to, knygos turinys labai kruopščiai paruoštas ir, jį peržvelgus, lengva atrasti reikiamą dalyką.

Knygos tekstas parašytas mašinėle ir fotografuotas ofsetu. Nors darbas atliktas gerai, bet, gal būt, būtų dar geriau jį išrašius IBM elektrine mašinėle. Gausu korektūros klaidų, bet, kaip Skardžius (269) ir Palionis (106) pažymi, autorius paruošęs gana išsamų klaidų atitaisymą. Antra vertus, niekam nevertėtų per daug burnoti prieš korektūros klaidas. Tik tas, kuris jaučiasi be kaltės šioje srityje, galėtų mesti pirmąjį akmenį.

Baigdamas noriu pasakyti, kad tai yra pats autoritetingiausias darbas šia tema ir būtinas knygų lentynose kiekvieno, kuris tik domisi lietuvių kalbotyros istorija.

Šaltiniai

Palionis, Jonas. 1973. *Baltistica* 9. 101-106 psl.
Skardžius, Pranas. 1973. *Lituanistikos darbai*. 3. 265-269 psl.

Australijos lietuviuko dienoraštis

titas alga

Prieš porą metų JAV LB Švietimo Tarybos skelbtas jaunimo skaitinių konkursas buvo itin sėkmingas: šalia premijuotojo (Danutės Brazytės-Bindokienės "Parkas anapus gatvės") veikalo, trys buvo vertinimo komisijos išskirti "iš daugelio kitų atsiųstų rankraščių" ir rekomenduoti išleisti. Pernykščių metų gale pasirodė Julijos Švabaitės-Gylienės "Gabriuko užrašai" kaip tik priklausau prie tų išskirtųjų.

Nors Julija Švabaitė yra skaitytojui geriau pažįstama kaip (K. Bradūno, H. Nagio, V. Mačernio kartos) poetė, tačiau ir prozos

srityje "Gabriuko užrašai" nėra jos pirmasis bandymas. Ilgoka apybraiža jau prieš kelerius metus buvo spausdinta "Draugo" atkarpoje. Iš tikrųjų, galima sakyti, "Gabriuko užrašai" į aną gabalą yra netgi gerokai panašūs savo siužetu, vaizduojamąja aplinka, forma ir šviesiu požiūriu į gyvenimą. Ir čia, kaip ir ten, veiksmas vyksta Australijoje ankstyvaisiais naujųjų ateivių kūrimosi metais. Didžiausias skirtumas yra gal tas, kad "Gabriuko užrašuose" gyvenimą matome jauno berniuko (šio krašto terminą vartojant, "teenagerio") akimis.

"Gabriuko užrašai" apima gana trumpą lietuviškos Gabrių šeimos gyvenimo laikotarpį, nuo jų apsipratimo Australijoje (savosios pastogės išsigijimo) iki gan greito pajudėjimo Amerikon antrajai naujakurystei. Šalia "keturių pėdų ir šešių colių" Juozuko Gabrijo, jo pirmaskyrės sesutės Aldutės, tėčio, mamos ir (žinoma!) katytės Pūkutės, bent paviršutiniškai susipažįstame su eile draugų, šeimos svečių, kaimynų ir net svetimųjų. Kiek egzotiškame tenykštės aplinkos fone, kur-ne-kur nutaškytame kalijų žiedais, su retkarčiais šmėkštelėjančiais draugiškai jaukių opasumų, užsimiegojusių koalų ar nuodingųjų guanų šešėliais, įprastinį kasdieniškąjį repertuarą pajvairinančiais kukabūrų ar cikadų balsais, visi tie veikėjai mūsų akyse iškyla gan įdomūs ir verti susipažinti, nors apysakaitės fabula plaukia perdėm monotoniškai, niekur skaitytojo neužintriguodama, tvirčiau nepriiridama. Ypač kai ir patsai pasakotojas veik visur pasilieka daugiau stebėtojo, o ne emociškai ryškiau užsiangažavusio veikėjo vaidmenyje.

Tiesa, mažojo Juozuko pastabumas ir sugebėjimas taupiais žodžiais atskleisti charakteringas detales, manau, nustebins ir ne vieną suaugusį skaitytoją. ("Ji aukštesnė už savo vyrą, ir todėl jos batų kulnys žemos" – 9 psl.). Jį maloniai nuteiks ir tokios vietos, kuriose autorė, atrodo, be jokių pastangų, vienu taikliu paties veikėjo posakiu ar išsireiškimu išsamiau atskleidžia jo būdą, nuotaiką, galvosena, negu puslapiais detalių aprašinėjimų:

"Ji jau apsilvilkusi savo baltą raudonom gėlytėm suknele, bet priekiu į užpakalį!

– Pirmam skyriui, o tokia kvaila! – subariau ją.

– Aš labai skubėjau... – ir ji timptelėjo lūpa" (8 psl.).

Šiltai lengvas humoras, išplaukęs iš vaikiško požiūrio, sugebėjimas paprastais žodžiais aiškiai ir logiškai nusakyti gana sudėtingus dalykus, yra bene pats charakteringiausias ir patraukliausias šios knygos bruožas, ryškiausiai iškelias ir autorės literatūrinį talentą bei išprusimą. Jis knygai vietomis lyg ir suteikia naują dimensiją, šios srities literatūroje anaip tol ne įprastinė, galgi net ne visada pageidaujama, žinant, kad šitokio amžiaus skaitytojas vis tiek nesugebėtų panašių "plonybių" tinkamai suprasti ar įvertinti. Antra vertus, rašytojas, patsai būdamas suaugęs, per dažnai ima pataikauti ne tiek jaunajam, kiek vyresniam skaitytojui, vaiko pasaulį atpasakodamas jau vien suaugusiam būdingais įvaizdžiais ar terminais. Pavyzdžiui: "Ji, tur būt, *norėjo pabrėžti*, kad aš esu ne iš pačių gerųjų mokinių. Tai buvo tiesa, ir aš jaučiau *didelį sąžinės graužimą*" (20 psl.). "*Tai tau ir vyras*, supykęs ant savęs, galvojau. *Prisiekiu savo širdy*, kad nuo šiandien mokysiuos geriau po medžius lipinėti" (45 psl.).

Pirmąją situaciją tikėti skaitytojui kliudo vaikui anaip tol nebūdingi "rafinuoti" išsireiškimai; antrąją žaloja vaikui psichologiškai svetima galvosena. Pavyzdžių, ypač antrojo tipo, būtų galima parinkti gana daug. Prie jų priklausytų nemaža suaugusiųjų tarpusavio santykius ryškinančių, tik jų elgesiui būdingų scenų ar dialogų, kurių įsiminimas vaiko sąmonėn ir pažodinis atkartojimas nejučiomis kelia abejonių vaiko užrašų autentiškumu. Tiesa, paties pasakotojo amžiaus nekritiško skaitytojo autentiškumo klausimas gal ir nevargins, tačiau ar aprašomieji įvykiai jį sudomins, ar bus jam pakankamai suprantami? Tuščia jų, jei tie įvykiai ir tėra vien mažareikšmės trivialijos, poniučių plepalai "apie madas ir valgius" (68 psl.), bet tikrai bus gaila, jei pelnyto atgarsio nesusilauks ir subtiliu paprastumu

giliai įsirėžiančios nepakartojamai trapaus žmogiško suartėjimo scenos, pvz. kaip šioji:

"Vieną rytą, mums bepusryčiaujant, mamytė atsinešė nuskynusi visą tų raudonų žiedų šaką ir tarė tėveliui:

– Stasiuk, ar aš tau neatrodo dabar kaip dama su kamelijomis?

Jisai nusišypsojęs paglostė mamos šviečiantį veidą.

– Vajetau, kokios nudirbtos tavo rankos! Kaip tikro darbininko! – nusijuokė mama ir apibėrė jo plaukus tais žiedlapiais" (22 psl.).

Tokias vietas skaitydamas, nejučiomis pagalvoji: ar ne daugiau būtų laimėta, sąmoningai koncentruojantis į suaugusiųjų auditoriją, jai atskleidžiant jos pasaulį, matomą vaiko akimis, sugebančiomis pilkus kasdienybės debesis apvedžioti sidabrinėmis spalvomis? Porą itin gerai pavykusių tokio pobūdžio novelių yra davęs Algirdas Landsbergis. Keletas iškiliausių pokarinių prancūzų "naujosios bangos" filmų, sukirtų panašiu modeliu, šiandien jau virto savos rūšies klasika...

Rašymas didesnio sąmoningumo skaitytojui gal autorę būtų paskatinęs daugiau dėmesio skirti stiliaus išlyginimui. "Gabriuko užrašuose" itin krinta į akis nuolatinis veiksmazodžių šokinėjimas iš esamojo į būtuosius laikus ir atgal. Sklandumui nepasitarnauja nė gramatikos nenuoseklumai: nevienoda tikrinių vietovardžių rašyba, vienu juos sulietuvinant ir linksniuojant (Čikaga, Wellingtonas), o kitur ne (Cleveland); nelietuviškų žodžių traktavimas lietuviškais, jų neišskiriant kitokiu šriftu, o pagaliau ir korektūros ar laužymo klaidos, dėl kurių, žinoma, autorės negalima kaltinti.

133-čiame puslapyje "Gabriuko užrašai" užsklendžiami parašu: "Pirmos dalies pabaiga". Gal nedaug tesuklystumėm spėdami, kad antrojoje dalyje Juozukas Gabrys atras intriguojančios "egzotikos" ir Amerikoje, savo vaikišką požiūrį dar "paaštrindamas" naujakurio akiniais. Ar tos antros dalies labiau lauks jaunasis ar vyresnis skaitytojas, atsakyti nebūtų taip lengva...

Meili žmona

Med. dr. T. I. Rubin

Meili žmona yra ta, kuri turi "moteriško patrauklumo" (sexappeal), ta žmona, kuri supranta vyrus. Ji skiria daug laiko ir pastangų pažinti savo vyro savybes. Sugebėjimas suprasti vyrus yra reikšmingesnis, kaip gabumai, išsilavinimas ar išorė – nustatant jos "M.R." – meilumo rodiklį.

Leiskite man paminėti keletą dalykų, kuriuos žmona su aukštu M.R. žino visai savaime.

1. Daugumas vyrų ieško "geros mamos", t.y., žmonos, kuri savo vyrą laiko svarbiausiu žmogumi savo gyvenime. Ji stato jį aukščiau už visus kitus žmones – įskaitant ir save pačią. Nors ji ir vertina daiktus, kuriais jis ją aprūpina (rūbus, automobilį, namus, pinigus) ir jais džiaugiasi, bet ji tų daiktų niekad nevertina daugiau, kaip savo vyro. Ji niekad jo nestato žemiau savo vaikų, savo motinos, ar bet kurio kito žmogaus. Jei jis pasijus bent truputį žemiau statomas, savo sąmonės gilumoje pajus savo žmoną nesant vertą jo visiškos meilės.

Jis nori žinoti, kur ji yra ir, grįžęs namo, nori ją ten rasti. Jam tai yra ženklas, kad ji juo rūpinasi. Nors ir jis yra nuo žmonos priklausomas, lygiai kaip ir ji nuo jo, tai jam teikia dvasinės ramybės. Tačiau to jam niekad negalima priminti. Jis labai didžiuojasi esąs nepriklausomas, ir meili žmona tai žino. Ji parenka jam kaklaraiščius ir padeda suderinti rūbų spalvas, bet niekad neprimena, kad ji "jam tiek daug daro" ir kad jis "pats vienas nieko neįstengia pasidaryti".

2. Meili žmona neslepia, jei kas slegia jos širdį. Supykusi ji nesūnėja suktų manevrų, slapto sabotazo ar blogos nuotaikos. Ji nebumba, bet tiesiai pasako tai, ką turi pasakyti, dovanoja ir pamiršta. Ji nebaudžia seksualiniu atsisakymu, lygiai kaip kad niekad nenaudoja seksualinio atsidavimo atsidėkodama.

3. Kadangi ji turi teisę pasakyti "ne", meili žmona žino, jog ji turi duoti vyrui suprasti, kad jo vienoks ar kitoks klausimas susilauks teigiamo atsakymo. Toks ženklas turi būti iš jos, kartu išlaikant išpūdį, kad iniciatyva buvo iš vyro pusės.

4. Meili žmona žino, kad vyrai nusivylimus, jų tarpe ir seksualinėje srityje, pakeičia labai sunkiai. Ji niekad nepažada daugiau, kaip galėtų įvykdyti.

5. Meili žmona žino, kad seksas jos vyro gyvenime turi esminės svarbos. Ji taip pat žino:

a) Kuriuos sugebėjimus jos vyras, kaip mylimasis išrutulios, priklauso didele dalimi nuo to, kiek ji jį supažindins su tuo, kas jai patinka ir kas ją patenkina. Tik taip jis gali įrodyti, kad jis yra geras mylimasis. Jis nepaprastai džiaugsis ir bus patenkintas dėl to džiaugsmo, kurį teikti jis dabar gali.

b) Seksualinis atstūmimas vyro būna suprantamas, kaip visiškas atstūmimas. Jei žmonos norai ir nuotaikos kai kada nesutampa su jos vyro norais ir nuotaikomis, jai tai nekliudo (gal kiek pasyviau, kaip paprastai) būti jam mylinčia partnere.

c) Žmonos nesirūpinimą savo moterišku-

Daiva Grigaitytė (8 m. amžiaus)

Susimąščius...

mu vyras supranta kaip nesirūpinimą seksu, o tuo pačiu ir juo. Jis didžiuojasi žmonos patrauklumu ir vertina kiekvieną jos pastangą iškelti savo žavumą. Pavyzdžiui, jam patiks gundą naktiniai marškinukai, kai jam nereikės savo žmonos prašyti jais apsivilkti.

d) Nors ir kaip tolerantingu vyras dėtuosi, seksualinėje srityje jo reikalavimai žmonos atžvilgiu yra absoliutūs. Bet kuris flirtas jį labai užgauna. Meili žmona rūpinasi pritraukti tik jo dėmesį, o ne dalyvauti lyg kokiose populiarumo varžybose.

e) Vyras, lygiai kaip ir moteris, yra jautrus švelnumui. Jam reikia ir jis mėgsta apkabinimus, pabučiavimus, dovanas ir dėmesį, kurį ji rodo jo gyvenimui ir darbui. Ji žino, kaip labai jis vertina ją, kaip dėmesingą klausytoją.

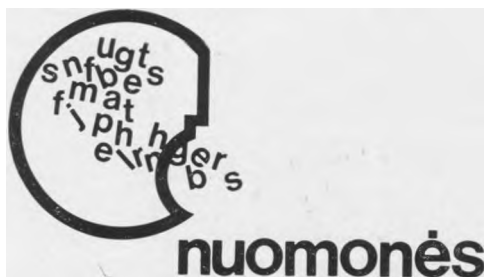
6. Meili žmona be priekaišto priima tą faktą, kad vyrai domisi sportu ir bendrauja

su kitais vyrais. Kai vyrai kalbasi apie savo darbą ar pasaulinę politiką, jie gali jai atrodyti panašūs į žaidžiančius berniukus, bet ji nesijaučia dėl to nustumta į šalį.

7. Meili žmona žino, kad vyrams labai nepatinka būti stumdomiems. Nemaloni žmona jau prie durų apipuola vos grįžusį vyrą ilgu išpasakojimu visos dienos nesėkmių, apmaudo su vaikais, parduotuvėje, su amatininkais ir t.t. Jos skundai dėl visko, ką ji "turėjo pakelti", sudaro išpūdžio, kad ji yra kankinė, o vyras dėl to kaltas, ir kad vyras gali tą kaltę išpirkti, tik atsisakydamas ko nors mėgstamo.

8. Meili žmona nereikalauja iš savo vyro nieko negalimo. Ji nepyksta, kad vyras dirba antvalandžius tuo metu, kai ji laukia iš jo kurios nors dovanos, kurią jis gali įgyti, tik antvalandžius dirbdamas.

9. Meili žmona gerai žino, kas ji yra, kurios yra jos stipriosios savybės, kuri yra

Fotografijos parodos ir konkurso įvertinimas

A. G. Žasinas

Ši "Laiškų Lietuviams" numerį, o taip pat ir vasario mėn. numerį, iliustruome įvairių mūsų fotografų darbais, kurie buvo išstatyti fotografijos parodoje, buvusioje Jaunimo Centre praėjusį rudenį. Paskui paroda buvo perkelta ir į Niujorką. Čia spausdiname vieno mūsų fotografijos specialisto nuomonę apie šią parodą.

Redakcija

Praėjusį rudenį Lietuvių foto archyvo suruošta fotografijos paroda – konkursas prašoka visas ankstyvesnes šios rūšies parodas. Jos stiprybė yra dalyvių gausumas (iš viso 61), fotografinių apipavidalinimo

būdų įvairumas, darbų daugumas ir kokybės aukštumas.

Ši kartą, šalia jau iš anksčiau mums pažįstamų fotografijos profesionalų ir pušiau profesionalų, kurie paprastai dominuoja lietuvių fotografijos parodose, pasirodė eilė naujų fotografų su gana stipriais darbais. Tai asmenys, kurie prieš keletą metų dar nė negalvojo apie fotografavimą. Taip pat plečiasi ir fotografų amžiaus apimtis. Nors parodos atidarymo metu vyriausias amžiumi fotografas ir nebuvo paminėtas, bet A. Kezys, S.J., pristatė jauniausią fotografą D. Grigaitę, aštuonerių metų amžiaus.

jos vieta pasaulyje. Ji yra aukštos nuomonės apie save ir ją perduoda aplinkai. Trumpai tariant, ji laikoma malonia, o ir ji pati supranta, kad tai yra malonu ir natūralu. Žodžiai "aš tave myliu" jai reiškia labai daug, bet jai nėra reikalo juos kasdien girdėti iš vyro tūkstantį kartų. Priešingai žmonėms su žemu M.R., ji neklausinėja nepalaujamai: "Ar aš tau patinku? Ar aš ne gudri?" Meili žmona tiek pasitiki savimi, kad tokie patvirtinimai jai būna tik retai reikalingi.

Būdamas psichiatras, dažnai girdžiu nelaimingas moteris skundžiantis: "Aš už jo tik todėl tekėjau, kad jis sakėsi mane taip mylės". Meili žmona supranta geriau, ji žino, kad vyro "galvos susisukimas" ar į ją įsižiūrėjimas dar nėra meilė. Ji žino, kad meilė sudaro davimas ir prisiėmimas tarp

dviejų subrendusių žmonių, kad ji yra patvari tik tada, kai ji gali tik dar augti, kai yra daug bendrų dalykų, o svarbiausia – kai žmona ir vyras rūpinasi vienas kitu. Žmonai tai leidžia būti arti vyro, su juo bendrauti, jį vis geriau pažinti, prie jo dar labiau priartėti. Jos neslegia nepakeliamas noras visiems patikti, būti visų mylimas. Nėra nė vieno žmogaus, kuris yra visų mylimas. Jai reikalinga tik vienui vieno vyro meilė.

Kaip ir visos kitos žmogiškos savybės, ir M.R. skiriasi pagal individualias moteris. Moters spontanūs, natūralūs meilumas išsivysto su jos subrendimu, savigarba, savo vertės pajautimu. Moteris ir kitiems pasirodo tiek meilės verta, kiek ji pati jaučiasi tokia esanti.

Išvertė J.A.S.

Fotografinių metodų naudojimo platumas apima labai plačią skalę: nuo grynai "cheminės" fotografijos (M. Ivanauskas) bei fotograminio būdo, objektyvą pakeičiant adatos skylute popieriuje (V. Eivaite), iki K. Izokaičio reklaminės fotografijos išdaigų ir A. Urbos virtuozinės išbaigimo technikos.

Antra vertus, nors apimtis ir plati, bet tarp šių kraštutinių yra keletas spragų, kurių tokios skalės parodoje turėtų būti mažiau. Šios spragos atsiranda dėl to, kad daugumas darbų priklauso gana siaurai vagai – statiniam ir tiesioginiam medžiaginės aplinkos vaizdavimui. Sakau – *statiniam* vaizdavimui, nes, padalinus visą fotografiją į statinę (be judesio) ir dinaminę (išreiškiančią judesį), šios parodos eksponatai tik su dviem (!) išimtim atstovauja statinei fotografijai. O juk fotografija yra gal vienintelė vaizdinio meno šaka, įgalinanti menininką pagauti tikrąjį natūralaus judesio jausmą. Tačiau mūsų šis jausmas, taip būdingas gyvajam pasauliui, lieka nepastebėtas. Sakau – *tiesioginiam* vaizdavimui, nes, išskyrus J. Vaičiūną ir A. Kežį, parodoje nebuvo abstraktinio aplinkos interpretavimo. Sakau – vyrauja *medžiaginės* aplinkos, t.y. gamtovaizdžio ar miestovaizdžio visumos ar detalių vaizdavimas, o ne žmogaus asmens bei jo pergyvenimų iškėlimas. Čia, aišku, reikia suminėti kelias stambesnes išimtis, pvz. K. Bulotaitę su spalvotais Niujorko personažais, R. Žuką su keliomis jaunuolių nutraukomis ir A. Grigaitį su septyniais portretais. Tačiau bendras išpūdis yra toks, kad susidomėjimas žmogumi mažas. Gal tai tik parodo, kad mes, turėdami medžiaginę gerovę, laisvi nuo dvasinės bei kultūrinės priespaudos, o taip pat būdami įrakinti į reklaminius, praptą atrofuojančius pančius, pamirštame, kad žmogus gali ir verksti, ir juoktis, ir kentėti, ir džiaugtis.

Čia peršasi trumpa pastabėlė: A. Kežys, kuris anksčiau tolindavosi nuo abstrakto, šioje parodoje prisistato abstrakto puoselėtoju, o A. Grigaitis, kurio fotografijose abstraktas buvo vienas pagrindinių kūrybos polėkių, šį kartą pasirodo su portretu ir tik

"senų, gerų laikų" prisiminimui iškabino tris spalvotus, jau matytus abstraktus.

Šį kartą paroda turėjo dvi vertinimo komisijas. Pirmoji, susidedanti iš B. Bulotaitės, J. Dovydeno ir A. Kežio, atrinko parodoje kabintinus darbus. Kviestinių fotografų šis atrinkimas nelietė. Antroji vertinimo komisija, susidedanti iš D. Aleknienės, K. Izokaičio, A. Kurausko ir Z. Sodekienės, skyrė tris pinigines premijas ir vieną garbės pažymėjimą.

Nors kvietimuose į parodą ir skelbimuose to nebuvo paminėta, tačiau premijos ir pažymėjimas buvo skirti ne už pavienes nuotraukas, o už visą išstatytą darbų rinkinį. Esu tikras, kad daugelis parodos dalyvių, turį teisę į premijas (jaunesni negu 30 m.), tai žinodami iš anksto, būtų kitaip parinkę siunčiamas nuotraukas. Daugiau dėmesio būtų buvę kreipta į tematikos vienišumą bei apipavidalinimo darnumą. Galima manyti, kad tokiau atveju išrinktųjų ratalis būtų buvęs skirtingas.

J. Vaičiūnas, gavęs pirmąją premiją (350 dol., mecenatai – dr. S. ir M. Budriai), pasirodė su penkiais spalvotais ir trimis nespalvotais (monochromatiniais) darbais. Šie pastarieji vaizduoja momentus iš skautų stovyklavimo ir, nors turi tematinę ryšį, nepasižymi nei jausmu, nei kompoziciniu stiprumu. Iš spalvotų jo darbų dėmesin krinta iš gamtos detalių sukurtas pusiauabstraktas, senamiesčio detalė ir savitai, o tuo pačiu išpūdingai, nuspalvotos žolių varpos (?). Visos spalvotos nuotraukos neturi bendro minties ryšio, o atskirai paėmus, nors malonios pažiūrėti, neturi nei jausmo, nei fotografinio gilumo, nei kompozicinio stiprumo. Tad kyla klausimas: kodėl šis rinkinys gavo pirmąją premiją?

T. Pautieniūtė-Bogutienė, gavusi antrąją premiją (250 dol., mecenatai – dr. R. ir K. Giniočiai), nors parodoje dalyvavo tik su dviem spalvotom nuotraukom, prisistato daug žadančia fotografe-menininke. Jos stiprybė pasireiškia spalvų pajautimu ir apvaldymu, kompozicijos išbaigimu ir tematikos santūrumu. Esu tikras, kad ji būtų atkrei-

pusi didesnę dėmesį, jei būtų išstačiusi daugiau tokio pat lygio darbų.

R. Žukas, gavęs trečiąją premiją (150 dol., mecenatas – dr. A. Kurgonas), dalyvavo parodoje su šešiomis monochromatinėmis nuotraukomis. Jis yra esamos (available) šviesos meistras. Pereitų metų pirmosios premijos laureatas už jausmingai stiprią jaunų tėvų su kūdikiu nuotrauką, šiemet nė kiek ne silpnesnis, jis prisistato su trimis intymesnėmis jaunuolių nuotraukomis, dviem kambario detalėmis ir viena beveik reklaminio žanro geriamų stiklų sąranga. Nors šios šešios jo nuotraukos yra tematiškai skirtingos, tačiau jos visos turi vieną bendrą nuotaikos pabraižą. Tai tik parodo, kad R. Žukas yra sau būdingą stilų radęs fotografas.

R. Kazlas, pagerbtas garbės pažymėjimu, parodoje dalyvauja su penkiomis nespaltotomis ir trimis spalvotomis, paties didintomis nuotraukomis. Visos nuotraukos tematiškai yra gan skirtingos ir neturi kokio nors bendro rodiklio. Kompoziciniu atžvilgiu nuotraukos taip pat silpnokos, dvelkia eksperimentiniu blaškymusi. Žodžiu – R. Kazlas yra dar savo antspaudo neturįs fotografas. Stebint jo darbus, negalima nepastebėti gretimai esančios M. Petrauskaitės kūrybos, kuri savo tematikos ir nuotaikos vientisumu, o taip pat ir technišku pranašumu aiškiai pralenkia R. Kazio fotografiją.

Šios apžvalgos apimtis neleidžia paminėti ir įvertinti kiekvieno šios parodos dalyvio. Čia paminėsiu tik kelis, labiau dėmesį atkreipusius fotografus.

Kastytis Izokaitis – tai reklaminės fotografijos meistras. Šioje parodoje jis dalyvauja su didžiausio formato didžiausiu nuotraukų skaičiumi. Išskyrus du gamtovaizdžius, jo visi darbai yra studijoje pozuoti specifiniam reklamos tikslui. Izokaitis yra vienas iš nedaugelio reklaminės fotografijos atstovų, kurie, atlikdami reklaminį reikalavimą, nepraranda aukšto fotografijos meno lygio.

M. Budrys žurnalistinės fotografijos atstovas ir K. Izokaičio priešingybė. Jei Izo-

kaičio kūryba daugiausia vyksta studijoje, kur fotografas viską pagal savo reikalavimus gali lengvai pakeisti, tai Budrys tų patogumų neturi. Jis savo fotografinį derlių piauna gatvėse, lyjant, demonstracijų ir net riaušių metu, kur daugelis žmonių yra atšiauriai nusiteikę fotografo atžvilgiu. Iš nuotraukų aiškiai matyti, kad Budrys ilgai aparato nenustatinėja, nuotraukai nesitaiko, bet, pamatęs tinkamą sąrangą, tuoj spaudžia mygtuką. Nors visa tai trunka tik dalį sekundės, bet Budrio kompozicija yra viena jo stiprybių. Jisai yra fotografinio momento meistras.

J. Dovydenas ligi šiolei man buvo žinomas kaip fotografinio apsakymo (picture story) puoselėtojas, šį kartą prisistato grynai su gamtovaizdžiu. Jis neina į ekstravagancijas didelio formato nuotraukomis. Šioje parodoje jo išstatytos nuotraukos yra 8 colių ilgumo ir 8 colių platumo. Iš arčiau pažvelgęs į šias nuotraukas, pamačiau tą patį Dovydeną, jautrų aplinkai ir gamtai. Dėl savo kuklumo daugelio parodos lankytojų jis pasilieka nepastebėtas.

A. Urba, buvęs "Žaismingojo Kavaliariaus" (Play Boy) žurnalo fotografas, šioje parodoje viešumon išeina tik su viena nuotrauka – A. Varno portretu. Portretas yra didoko formato, spalvotas, bet ypač dėmesį patraukia technišku savitumu. Gaila, kad Urba nepasirodė visu savo pilnumu.

A. Grigaitis, kurio ankstesnė stiprybė buvo abstraktas bei grafinis fotografijos apipavidalinimas, šį kartą pasirodo su septyniais žymesnių lietuvių portretais. Keliuose darbuose Grigaitis atsipalaiduoja nuo veidinio portreto ir panaudoja rečiau fotografų naudojamą priėjimo būdą – vaizduojamąjį asmenį parodo jam būdingame užsiėmime. Šioje parodoje taip pat buvo antroji proga pamatyti A. Grigaičio premijuotą trilogiją "Simo giesmė".

Pabaigai galima pastebėti vieną išskirtiną nuotrauką – tai R. Ambrozaitės lietuves senutes prie Vilniaus Aušros Vartų. Jei ši nuotrauka ir neišpildo visų fotografijos meno reikalavimų, tai vis dėlto jautriam lietuviui ji yra labai arti prie širdies.

Skyrių tvarko JUOZAS VAIŠNYS, S.J. / Patarėjas – PROF. PETRAS JONIKAS

NETIKSLIAI SUDARYTI PRIEŠDĖLINIAI VEIKSMAŽODŽIAI

Kai kurie, perskaitę šiuos mūsų neteiktinus vartoti priešdėlinius veiksmažodžius, be abejo, nustebę: juk taip juos yra įpratę vartoti, kad, atrodo, be jų negalėtų apsieiti. Ir kuo tie žodžiai yra blogi? Juk lietuviškos yra jų veiksmažodinės lytys, lietuviški ir jų priešdėliai. Taip, jų veiksmažodinės lytys yra lietuviškos, lietuviški ir priešdėliai (išskiriant tik priešdėlį *da-*), bet mūsų kalboje ne kiekvieną priešdėlį galima prikergti prie kiekvieno veiksmažodžio. Kai kurie daugelio mūsų plačiai vartojami priešdėliniai veiksmažodžiai yra sudaryti, nusižiūrėjus į svetimas kalbas, ypač rusų. Per daugelį dešimtmečių, o gal ir keletą šimtmečių, jie taip mūsų kalboje išpiliotino, kad atrodo visiškai nieku dėti žodžiai, bet jų kilmė nelietuviška; mes turime jiems gerus atitikmenis savo kalboje.

APJUNGTI ir APVIENYTI – *jungti, vienyti, sujungti, suvienyti*. Štai keli pavyzdžiai: *Lietuvių Bendruomenė apjungia (=sujungia) visus lietuvius. Mindaugas apvienijo (=suvienijo, sujungė) visas lietuvių gentis.*

Priešdėlis *ap-* paprastai rodo, kad veiktas atliekamas paviršium, paviršutiniškai, pvz.: *apnešė, apdaužė, apdraskė*.

APMOKYTI. Šis veiksmažodis yra skirtinas nuo *mokyti, išmokyti*. Pvz.: *Šalyje greitai bus įgyvendintas visuotinis apmokymas (=mokymas)*. Apmokyti reiškia

"paruošti tik paviršutiniškai", pvz. *Kareivius tik trupučiuką apmokė ir pasiuntė į frontą*.

APSISTOTI – *sustoti*. Pvz.: *Prie šito klausimo ir apsistosime (=sustosime)*. *Vykdami į Australiją, trumpai apsistojome (=sustojome) Havajų salose*.

APSIVESTI – *vesti* (kalbant apie vyrą), *ištekėti* (kalbant apie merginą), *susituokti* (kalbant apie abudu).

Priešdėlis *ap-* tinka tokiu atveju: *Ši pavasarį apvedinom savo vyriausiąjį sūnų*. Tad *apvedinti* reiškia "daryti, kad vestų, susituoktų".

APŠILDYMAS – *šildymas*. Pvz.: *Ir mes jau įsivedėm centrinį apšildymą (=šildymą)*. Bet *apšildyti* tinka tokiame sakinyje: *Šis žaidimas mane gerokai apšildė*.

ATATIKTI – *atitikti*. Su veiksmažodžiais, prasidedančiais *t, d*, raidėmis, vartojamas priešdėlis *ati-*. Priešdėlis *ata-* su veiksmažodžiais vartojamas tik tarmėse.

ATLIETI – *nulieti*. Pvz.: *Mūsų protėviai skydus atliedavo (=nuliedavo) iš bronzos*.

ATREMONTUOTI – *suremontuoti* (t. y. sutaisyti). Pvz.: *Turėsime čia gyventi, kol atremontuos (=suremontuos) mūsų butą*. *Atremontuoti* reikštų "perdaryti, pertvarkyti suremontuotą objektą".

ATSIEKTI – *pasiekti*. Tokie rezultatai buvo *atsiekti (=pasiekti) didelėmis visų pastangomis*.

ATSPAUSDINTI. Jį reikia skirti nuo *išspausdinti*. *Atspausdinamas* jau išspausdintas dalykas, o *išspausdinamas* rankraštis ar pan. Šiandien "Drauge" buvo atspausdintas (= išspausdintas) įdomus straipsnis. Bet: Šis straipsnis buvo atspausdintas iš "Laiškų Lietuviams". Vadinas, tas straipsnis buvo pirmiausia išspausdintas "Laiškuose Lietuviams", o paskui jis buvo kur nors iš naujo atspausdintas.

DALEISTI – *leisti, prileisti*. Priešdėlis *da-* yra slaviškos kilmės ir bendrinėje lietuvių kalboje nevertotinas. Pvz.: *Daleiskime* (= *prileiskime, sakykime*), *kad jis ten buvo*. *Buvo neįmanoma iki uosto daplaukti* (= *priplaukti*). *Dabar daug kur yra didelis nedateklus* (= *nepriteklus*). *Dar turėtum kelis dolerius dadėti* (= *pridėti*). *Jis iki to dar nedaėjo* (= *nepriėjo*). *Atrodo, kad tu esi nedavalgęs* (= *neprivalgęs, nepakankamai pavalgęs, alkanas*).

PAREIKŠTI reikėtų skirti nuo *išreikšti*. Nors šių dviejų veiksmoždžių reikšmė labai panaši ir kartais sunku suvokti, katras geriau tinka, bet vis dėlto dažnai jų reikšmės skiriasi. *Pareikšti* – "oficialiai ką nors raštu ar žodžiu pranešti". Pvz.: *Skunde jis pareiškė pretenzijas dėl šio buto*. *Vyriausybė pareiškė, kad šiuo klausimu nedarys jokių nuolaidų*. *Išreikšti* – "pasakyti, parodyti mintį, jausmą". Pvz.: *Jis išreiškė užuojautą velionies šeimai*. *Jis visur drąsiai išreiškia savo nuomonę*. *Aš išreiškiau apgailėstą mintį dėl įvykusio nesusipratimo*.

PATARNAUTI nevertotinas vietoj *aptarnauti*. *Patarnauti* – "laikinais padėti, pagelbėti". Pvz.: *Organizuojant šią šventę, patarnavo nemaža žmonių*. *Aptarnauti* – "nuolat tenkinti poreikius". Pvz.: *Norima įvesti nemokamą medicininį aptarnavimą*. Šioje valgykloje yra labai blogas aptarnavimas.

NETIKSLUS PRIEŠDĖLIU VARTOJIMAS SU KITOMIS KALBOS DALIMIS

BEPARTINIS – *nepartinis*, žodžiai su priešdėliu *be-* žymi asmenį ar dalyką, kuriam ko nors trūksta. Pvz.: *bedalis, beduonis, begalinis, beprotis, besmegenis*. Tad *bepartinis* reikštų "žmogų neturinčių partijos.

žmogų be partijos". *Nepartinis* reiškia "ne partijos nari; žmogų, nepriklausantį partijai".

BETVARKĖ – *netvarka* Plg. *nelaimė, nešvara, nedrausmė, nekuklumas...* Kas kita: *Ši moteris yra betvarkė*.

BEDARBĖ – *nedarbas*. *Bedarbė* reikštų "moterį, neturinčią darbo".

IŠDIRBINIAI – *dirbiniai*. Galima "išdirbti (paruošti) odą", bet paskui visa tai, kas iš tos odos dirbama, yra "odos dirbiniai".

PAVAIZDINĖS (priemonės) – *vaizdinės* (priemonės). Čia priešdėlis *pa-* yra visai nereikalingas. Išeivijos spaudoje neteko matyti vartojant "pavaizdinių priemonių", čia paprastai sakoma "vaizdinės priemonės", bet Lietuvoje buvo išigalėjęs pasakymas "pavaizdinės priemonės". Kalbininkai tokią vartoseną peikia.

VIRŠGAMTINIS – *antgamtinis*. Taip pat nevertotinas ir *viršžmogis* (reikia sakyti *antžmogis*). Nereikėtų vartoti ir dalyvio *viršminėtas*. Pvz.: *Apie tai buvo rašoma viršminėtoje knygoje* (= *minėtoje* arba *anksčiau minėtoje knygoje*). Tas priešdėlis *virš-* čia yra atsiradęs, nusižiūrėjus į rusų bei vokiečių kalbą.

AR GALI PARSIDUOTI NAMAS?

Mūsų kalboje sangražinis veiksmoždis *parsiduoti gali valdyti galininką* (pvz. *parsiduoti karvę*) arba *naudininką* (pvz. *parsiduoti priešui*, t.y. *pereiti į priešų pusę*). Tačiau veikėjas, atliekantis tam tikrą veiksmą, tegali būti tik žmogus. Nei namas, nei karvė, nei knyga negali *parsiduoti*. Jie yra *parduodami* žmogaus. Tad kartais matomi skelbimai, kad "parsiduoda namas", yra vergiškas sekimas slavais (plg. rus. *prodajetsia dom*). Lietuviškai sakome, kad namas *parduodamas*.

Pirmasis kalbos tikslas yra žodžiais išreikšti mintį, žodžiu atmainos ir ju vartojimo būdai kyla ir nusistovi ne bet kaip, bet pagal tautos mąstymo ir jos dvasios savybes. Dėl to gramatikos ir sintaksės formos *tampa* tautos dvasios, jos charakterio reiškiniais, igyja ne tik pastovumo, bet ir neliečiamybės.

V. Mykolaitis-Putinas

Skyrių tvarko DANUTĖ BINDOKIENĖ

NUODINGI ŽODŽIAI

Tokia antraštė straipsnis ateistinėmis temomis buvo š.m. "Tiesos" 18 numeryje, tik, žinoma, jame "nuodingais žodžiais" vadinami ne tie, nukreiptieji prieš Dievą ir Šventąjį Raštą, bet visa, kas susiję su religija ir jos mokymu. Šių metų pradžioje Vilniaus ateizmo muziejus suruošė parodą, tema "Ko moko Biblija". Parodai panaudotos 1873 m. Varšuvoje išleisto Senojo Testamento iliustracijos ir kitos bažnyčių naudotos spalvotos vaizdinės priemonės įvairiomis kalbomis. Parodoje stengiamasi įrodyti Biblijos žemišką pobūdį, jos antihumaniškumą, tarybiniam žmogui svetimas moralės ir bendravimo normas.

Net daugiau kaip po dvidešimt metų gyvai besireiškęs tikėjimas Lietuvoje yra nuolatinė rakštis komunizmo akyje. Kiekvienų naujų metų pradžioje Lietuvos spaudoje pagausėja straipsnių ateizmo klausimais, pasiūlomis ir patarimais, kaip tą ateizmą išpopuliarinti, kaip sustiprinti ateistinių auklėjimą mokyklose, kad jis atsvertų tikinčiųjų žinias apie Dievą ir religiją, kurios išskiepiamos vaikystėje, kai nepatyręs ir nekritiškas protas priima bet kokias vyresniųjų pateiktas žinias kaip neabejotiną tiesą". Atakuojant religines tiesas, tikėjimą ir visas su juo surištas apraiškas, imtasi įrodinėti, kad "biblija tėra tokia pat žemiška, žmonių parašyta knyga, kaip ir visos kitos; nenuostabu, kad krikščionių dvasininkai, priimdami bibliją savo kuriamo tikėjimo pagrindu, nebuvo suinteresuoti, kad žmonės ją gi-

liau pažintų... popiežiai ją draudė skaityti pasauliečiams". Taigi, naujosios ateizmo parodos rengėjai tikisi, kad "demaskuodami" Bibliją ir įtikindami žmones, kad tai ne Dievo įkvėptas Šventasis Raštas, o kažkokia suromantinta žydų tautos istorija.

NUOTRUPOS

* Vilniuje Akademinio dramos teatro kolektyvas sausio mėn. pradžioje suvaidino Vienuolio "Paskenduolę" 500-ji kartą. Pirmą kartą ši A. Liobytės ir K. Kymantaitės režisuota drama buvo pastatyta 1955 m., o nuo to laiko ją matė visų Lietuvos rajonų gyventojai.

* Filosofijos mokslų daktaro disertaciją apgynė Bronislavas Genzelis, o fizikos matematikos mokslų daktaru tapo Lietuvos Mokslų akademijos Fizikos matematikos instituto sektoriaus vadovas Eduardas Vilkas.

* Vilniuje, Aktorių namuose, įvyko K. Binkio 80-osioms gimimo metinėms skirtas literatūrinis vakaras "100 pavasarių". Buvo skaitomi įvairių laikotarpių poeto eilėraščiai, ištraukos iš poemų, suvaidintos scenos iš jo dramaturgijos veikalų.

* Praėjusių metų pabaigoje kartu su tarybinių stalo tenisininkų grupe Anglijoje ir Airijoje viešėjo pasaulio vicečempione Asta Giedraitytė. Ši kaunietė tapo absoliučia atvirų Airijos pirmenybių nugalėtoja, nes

finaliniame vienetų susitikime įveikė Rusijos čempionę Z. Rudnovą 2:1.

* Tarptautinė aviacijos federacija patvirtino Lietuvos atstovų pasiektus pasaulio rekordus. Vienas jų priklauso šiaurietui P. Motiekaičiui, kurio sraigtasparnis su gumos varikliu nuskrido 5006 m. Tai pasekmė 353 m geresnė už ankstesnį pasaulio rekordą.

* Naujametiniame numeryje "Sporto" laikraštis paskelbė 1973-ųjų metų geriausių Lietuvos sportininkų dešimtuką. Į jį eilės tvarka įeina irkluotojas V. Česiūnas, imtynininkas Č. Jezerskis, krepšininkas M. Paulauskas, lengvaatletės N. Sabaitė-Razienė, M. Treinytė-Butkienė, irkluotojas V. Trukšinas, stalo tenisininkė A. Giedraitytė, irkluotojai R. Vienožindis, G. Ramoškienė ir V. Butkus.

* Lietuva kasmet tarptautinėse ir šalies sporto varžybose pasiekia gražių pergalių. 1973-čiais metais Lietuvos sporto atstovai iškovojo 4 pasaulio, 3 Europos ir 21 Tarybų sąjungos čempionų aukso medalius. Devyniems lietuviams buvo suteikti tarptautinės klasės ir daugiau kaip šimtui Lietuvos sporto meistrų vardai.

* "Sporto" laikraščio skaitytojai balsavimu išrinko Vladą Česiūną geriausiu 1973-ųjų metų sportininku.

LIETUVOS KINO STUDIJOS VEIKLA

Lietuvos kino studija per metus išleidžia apie dvidešimt dokumentinių filmų. Su dokumentiniais filmais yra pasirodoma ir tarptautiniuose kino forumuose, pvz. A. Grikevičiaus "Saulės pasakos" rodyta Maskvoje, A. Dausos ir A. Tumo "Naktį prieš parodos atidarymą" – Airijoje, R. Verbos "Senis ir žemė" – Rytų Vokietijoje, A. Grikevičiaus "Trys takai" – Prancūzijoje, kai kurie flimai rodyti Italijoje sportinių filmų festivaliuose ir kt. Dokumentiniai filmai paprastai trunka 10-20 minučių. Patys naujausi jų yra šie šeši: R. Verbos "Seserys", kūrinys apie seseris Čiurlionytės, savo žymiojo brolio palikimo saugotojas ir propaguotojas; H. Šablevičiaus "Apolinaras", kuria-

me pasakojama apie Nidos milicininką Jakavičių, žmonėms žinomą Apolinaro vardu; L. Lazėno "Aš-Putna", kuriame iš senų fotografijų, archyvinės medžiagos ir kt. šaltinių atkuriama Vytauto Putnos asmenybė; G. Skvarnavičiaus "Abipus kelio", filmas apie kolūkių gyvenimą javapiūtės metu; R. Šilinio "Rūpestis", kuriame surinkti dabartinio kaimo žmonių pasisakymai apie jaunimą, išeinantį iš kaimo; K. Matuzevičiaus pirmasis pasirodymas režisieriaus-operatoriaus vaidmenyje su filmu "Vilnius... Veimaras .. Vilnius... Veimaras". Filme atvaizduotas Vilniaus ir Veimaro teatrų pasikeitimas gastrolėmis.

"Kultūros barai", Nr .12 (1973 m.)

"Laiškų Lietuviams" konkursas

Skelbiame naują konkursą parašyti straipsniui kokia nors aktualia tema šeimos ar jaunimo klausimais. Straipsnis turi būti ne ilgesnis kaip 3000 žodžių, pasirašytas slapyvardžiu ir, įdėjus atskirame vokelyje savo tikrąjį pavardę, adresą bei telefoną, atsiųstas redakcijai iki šių metų gruodžio mėn. 31 d.

Už geriausius straipsnius bus skiriamos penkios premijos: I – 150 dol. (mecenatės – Jolita ir Vida Kriaučeliūnaitės), II – 100 dol. (mecenatė – Birutė Lieponytė), III – 75 dol. (mecenatas Vincas Kuliešius), IV – 50 dol. (mecenatė – Stefanija Rudokienė) V – 25 dol. (mecenatė – Ona Kuliešienė).

Vertinimo komisija bus paskelbta vėliau.

Laimėtojams premijos bus įteiktos "Laiškų Lietuviams" 25 metų sukaktuvinio banketo metu 1975 m. vasario mėn. 23 d. Jaunimo Centre.

Nors iki konkurso pabaigos dar yra labai daug laiko, bet patartume nelaukti pasakutinių dienų, nes paskui pritrūksta laiko ir negalima straipsnio kaip reikiant paruošti.

THE LAUGHING POLICEMAN

Filmas susuktas pagal švedų rašytojo Wahloo Sjowall ir jo žmonos Maj romaną, kurį Amerikos filmo pastatymui perdirbo į scenarijų Thomas Rickman, į ekraną įvesdamas įvairias amerikietiškas San Francisco lengvų pramogų vietas. Filmas gana sumaniai surežisuotas Stuardo Rosenbergo. Veiksmas gyvas, vaizdai keičiasi greitai, žinoma, su amerikietiškais automobilių bėgimais ir vijimais. Filme yra ir nemaža Intriga. Pradžioje piktadarys šūviais iš automato išžudo visus autobuso keleivius. Ta žiauri scena ir kai kurie pramoginių vietų vaizdai filmą rezervuoja tik suaugusiems. Kai kurios brutalios scenos, kalbos nešvankumas ir miesto landynių rodymas prašoka leistinum ribas. Tai yra kriminalinis, jokios meniškos vertės neturįs filmas.

THE STING

Kai kurie filmų kritikai, pvz. D. Elliott ("Chicago Daily News"), šį filmą vadina vienu iš dešimties geriausių 1973 m. filmų. Taip pat ir "New York Times" filmų kritikas V. Canby šiltai apie jį atsiliepia, laikydamas jį muzikine komedija, iš kurios pašalintos dainos. Bet mums, lietuviams, filmas atrodo tik šiaip sau kriminalinis vyksmas ekrane iš azartinių lošėjų ir gengsterių gyvenimo. Tiesa jis gerai surežisuotas, talentingi yra aktoriai Paul Newman ir Robert Redford. Ir antriniai aktoriai yra geri jų talkininkai. Filme nėra kokių nors ryškiai nemoralinių scenų, kas jau labai geras ženklas šiais laikais, bet vis dėlto jame yra ir žudymų, ir muštynių, ir apgaudinėjimų. Veikalas – iš kriminalinių padugnių gyvenimo. Jie turtingi, dolerius tūkstančiais išlošia ir pralošia, gražiai rėdosi, bet vis tiek tai yra tik nelegaliai pelno ieškančių ir tarp savęs besivaržančių kriminalistų gauja, kurią pagaliau policija sutvarko.

Filme yra išradingumo. Verčiant lyg knygos lapus, atsiveria nauja scenų slinktis ekrane. Veiksmas koncentruojasi į podepresinį laikotarpį (1936 m.) Čikagoje. Pasitaiko ir humoristinių scenų, verčiančių publiką nusikvototi. Dienraščio "Chicago Sun-Times" kritikas Roger Ebert šį filmą įvertina keturiomis žvaigždėmis ir užbaigia recenziją tokia mintimi: "Gera susilaukti kriminalinio filmo, kuriame daugiau rūpinamasi humoru ir charakteriais, negu žudymais ir krauju". Jis filmą vadina "stillngiausiu šių metų pastatymu ekrane". O mes vis dėlto juo taip nesizavėtume. Žinoma, jis neblogas, bet nieko ypatingo nėra, o vietomis net ir brutaliai žiaurokas.

SLEEPER

Čikagoje, Marina rūmuose, vienu metu net visuose trijuose greta esančiuose teatruose buvo rodomas filmas "Sleeper". Tai savotiškas farsas, vaizduojąs užšaldytą žmogų (Woody Allen), kurį po dviejų šimtų metų atgaivina naujieji mokslininkai. Jis slėpdamasis įsijungia į eilę žmogaus pavidalo mechaninių automatų, tarnaujančių prie stalo, dirbančių virtuvėje, atliekančių namų apyvokos darbus. Kai jis neišpildo modernių žmonių vilčių, norima tą "automatą" suremontuoti. Pamatęs, kaip kitiems remontuojamiems automatams nusukinėjamos galvos, jis pabėga su pasigrobta mergina. Ji jo nekenčia, bet pagaliau įsimyli, ir juodu ima veikti drauge, gelbėdamiesi nuo įvairių pavojų.

Filmas įdomus savo fantastiškumu, pasakiškais namų įrengimais, keistais vežimais ir kitais gyvenimo reikmenimis, net ir drabužių stiliumi. Pagrindinius vaidmenis gerai atlieka Woody Allen ir Diane Keaton. Filme nėra nemoralinių scenų, bet šiaip jis tuštukas. Kas nori praleisti porą valandų fantazijų pasaulyje su

geroka humoro priemaiša, gali filmą pamatyti. Reklamose jis dažnai vadinamas: "Meilės istorija dviejų, kurie vienas kito nekenčia. Du šimtai metų ateitin".

ASH WEDNESDAY

Paramount bendrovės filmas, vaizduojas šeimos dramą, gyvenimo įtampą, pasibaigiančią skyrybomis. Vidutinio amžiaus Detroito matrona, kurią talentingai vaidina Elizabeth Taylor, susirūpinusi, kad gali prarasti savo jau pagyvenusį vyrą advokatą (jį gambiai vaidina Henry Fondą), pasiduoda "kūno skulptūrai" – grožio operacijai, kuri ją tikrai labai atjaunina, kad negali atsistebėti nei dukra, nei vyras. Ekране gana smulkmeniškai parodoma toji grožio operacija, kuri, atrodo, gerokai skausminga, tad ne vieną žiūrovę atbaidys nuo tokio žingsnio. Po operacijos ji išvyksta į Šveicariją, kur išauga romansėlis su jaunu vyruku (Helmut Berger). Atvykusi duktė, taip pat persiskyrėlė, ragina motiną pradėti "naują gyvenimą", neturėdama iliuzijų, kad tėvas yra susidomėjęs jaunesne. Atvyksta ir vyras, kurio grožio operacija atjauninta žmona vis tiek jau nebepririša – jis nueina savais klystkeliais, susidomėjęs jaunesne moteria.

Filmo pavadinimas "Pelenų diena" lyg primena, kad žmogus ir jo gyvenimas yra tik dulkė, nors ekране švyti aristokratiškai prabangi butis ir elegantiški žmonės. Filmą vis dėlto išpūdingas, bet skiriamas tik suaugusiems.

DAY OF THE DOLPHIN

Gabusis Mike Nichols, pastatydamas šį filmą, įrikiavo jį, kai kurių didžiųjų dienraščių nuomone, į eilę dešimt geriausių 1973 m. filmų. Jis yra susuktas pagal Robert Merle romaną, kuriam idėją davė dr. J. C. Lilly pastangos išmokyti delfiną tarti angliškus žodžius. Scenarijų paruošė Buck Henry. Filmą ir sukasi apie tą angliškai žodžius tarti pramokytą delfiną. Žinoma, filme girdimi žodžiai yra ne delfino, o elektronų iškreiptas autoriaus balsas. Pirmiausia paskaitos forma filme parodomas delfino gimimas, paskui – kaip jis, nugaišus motinai, buvo rūpestingai didžiuliame akvariume auginamas, nuolat budint žmogui prie milžiniško tanko ir stebint jo augimą sudėtingais moksliniais aparatais. Delfinas išauga labai gudrus, bet yra pagrobiamas, norint jį išnaudoti blogiems tikslams. Delfinas net priverčiamas nunešti ir prie laivo prisegti magnetinę

bombą, kuri pagaliau susprogdina pačius piktadarius.

Filmas gali būti įdomus suaugusiems savo draminiu momentu, vaikams – puikiai ištreniruotais delfiniais, o sportininkams – povandeniniais nardymais ir nuotraukomis po vandeni. Yra gražių, ypač Šveicarijos, vaizdų.

THE SEVEN UPS

Gaila, kad dabar tėra tiek maža gerų filmų. Tie, kuriuose jungiasi vaidybos, muzikos ir fotografijos menai, dabar daugiausia sukasi apie kriminalus, lovą ir žudymus. Ir šis filmas vaizduoja grupę keturių Niujorko detektyvų, kuriems paskirta susekti kriminalistų gaują. Savo šeimose tie detektyvai humaniški, žaidžia su vaikais, tačiau tarnyboje jie griežti, tardomąjo nesigaili apmušti. Siekdami sužinoti žudikų vardus, jie net bemirštanti peršautą žmogų ligoninėje gąsdina, laikinai nutraukdami jo gyvybei taip reikalingą deguonį, kad jis išduotų kaltininkus.

Filmo pastatymas ir režisūra – Phil D'Antoni, to paties, kuris pastatė ir "The French Connection". Tačiau net "New York Times" kritikai šį filmą laiko mažiau pasisekusiu, mechanišku, su menkiausiais išvystytais charakteriais. Pagrindiniai aktoriai: Roy Schneider (gerai pasirodęs "French Connection" filme) ir Tony LoBlanco (vaidinęs "The Honeymoon Killers"). Jaunesnieji žiūrovai, stebėdami filmą, kartais net aiktelia, kai žmonių ir automobilių pilnėmis Niujorko gatvėmis baisiu greičiu lekia automobiliu detektyvai, vydamiesi gengsterius. Tvarkos saugotojai vis dėlto laimi, bet filmas turinio atžvilgiu labai blankus.

BROTHER OF THE WIND

Filmas, kuriuo džiaugsis gamtos mylėtojai ir jaunieji žiūrovai. Švarus su itin sėkmingai nufilmuotais kalnų, vandenų, žiemos ir vasaros vaizdais Kanados Rockies kalnuose, kur miške gyvena atsiskyres guvus vienišas senukas medžiotojas. Pamatęs iš lėktuvo pašautą vilkę, jis pasiima auginti 4 vilkiukus, kurie prie jo pripranta. Paaugę jie ima vejoti stirnas, atakuoti briedžius, grumtis su lokiu. Labai išradingose nuotraukose parodomas voveraitės, šešakai, bebrių užtvaros, upėtakiai ir kiti gyvūnai, atskleidžiant kai kuriuos jų įpročius, kovos būdus, gyvenimo aplinkybes. Filmą užtrunka netoli pusantros valandos ir praeina kaip gyva, vaizdi, pramoginga gamtos pamoka.

Juozas Prunskis

JAUNIMO SKAITINIŲ KONKURSAS

JAV LB Švietimo taryba skelbia konkursą parašyti jaunimui tinkamą literatūrinį veikalą (romaną, apysaką, novelę). Veikalas turi būti skiriamas paaugliams ir ne trumpesnis kaip 150 mašinėle rašytų puslapių. Laimėtojai skiriami 1000 dol. premija. Rankraščius, pasirašytus slapyvardžiu ir, į atskirą vokelį idėjus savo tikrąją pavardę, adresą bei telefoną, atsiųsti iki 1974 m. gruodžio 31 d. Jaunimo skaitiniams ruošti komisijos pirmininkei šiuo adresu: Stasė Petersonienė, 2534 W. 40th St., Chicago, Ill. 60632.

Konkurso vertinimo komisija bus paskelbta vėliau. Ji turės visiškai laisvas rankas: pavyzdžiui, reikalui esant, premijos visai neskirti arba ją skelti į dvi dalis. Premijuoto veikalą išspausdinimu pasirūpins Švietimo taryba, o dėl nepremijuotų, bet spausdintinų veikalų išleidimo bus tariamasi su jų autoriais.

JAV LB Švietimo taryba

“LAIŠKŲ LIETUVIAMS” METINĖ ŠVENTĖ

Šių metų mūsų metinė šventė — koncertas buvo vasario 2 d. Konkurso premijų įteikimo proga prasmingas kalbas pasakė Generalinė Lietuvos konsule Juzė Daužvardienė, mecenatas dr. Leonas Kriaučeliūnas ir laureatas Vacys Kuprys. Programai vadovavo Marija Eivaitė. Koncertinę programą puikiai atliko Gina Čapkauskienė ir Nerija Linkevičiūtė, akompanuojant Alvydui Vasaičiui. Po programos buvo kavinėje vaišės. Už jų paruošimą esame dėkingi ypač šioms ponioms: D. Kurauskienei, K. Petreikienei, M. Jonikienei, S. Statkienei, A. Eivlenei, M. Stankūnienei, J. Gylienei, V. Švabienei.

Dėkojame A. Likanderienei ir “Marginiams” už bilietų parduavinėjimą, “Margučio” ir “S. Barčus” radijo stotims, o taip pat lietuvių radijo forumui ir lietuvių televizijai už skelbimus. Esame dėkingi mergaitėms už vietų nurodinėjimą ir kitus patarnavimus: L. Andrijauskaitei, V. Bilaišytei, V. Eivaitei, Rasai ir Ramunei Janušaitytėms, A. Katliškytei, D. Petreikytei, V. Polikaitytei, L. Ramonaitei, L. Stončiūtei, R. Šoliūnaitei, V. Vakarytei. Jeigu ką nors pamiršome, labai atsiprašome. Dėkojame taip pat visiems koncerto dalyviams, konkurso mecenatams ir vertinimo komisijai. Speciali padėka A. ir K. Rimamas už didelę pagalbą ruošiant koncertą.

LAIŠKAI LIETUVIAMS — Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros žurnalas. Redaktorius — Juozas Vaišnys, S.J. Redakcijos nariai: Danutė Bindokienė, Marija Eivaitė, Algirdas Grigaitis, Vytautas Kasniūnas, Algimantas Kezys, S.J., Nijolė Užubalienė. Administracija: Petras Kleinotas, S.J., ir Aleksandra Likanderienė. Viršelis—Algirdo Kurausko / fotografija — Algirdo Grigaičio. Skyrių vinjetės — Jūratės Eidukaitės. Adresas: 2345 W. 56th Street, Chicago, Illinois 60636. Telefonas — 737-8400. Spaustuvė — Immaculata Press, Putnam, Conn. 06260. Metinė prenumerata — 5 dol., atskiras numeris — 50 c.